

הכנסת
הלשכה המשפטית
תחום חקיקה ומחקר משפטי

התמודדות משפטית עם חרמות וביוש (שיימינג) בקרב קטינים

ברשתות החברתיות

– רקע תיאורטי וסקירה משווה –

י"א בתמוז התשפ"א

21 ביוני 2021

כתיבה: ד"ר ירון אונגר, עו"ד, ממונה (חקיקה ומחקר משפטי)

אישור: ד"ר ליאור בן דוד, עו"ד, ממונה בכיר (חקיקה ומחקר משפטי)

מסמך זה הוא סקירה משפטית משווה ואינו חוות דעת משפטית

מבוא

המסמך נכתב לבקשת חברת הכנסת קרן ברק, כרקע לדיון בהסדרים משפטיים לשם התמודדות עם תופעת הביוש והחרם של קטינים ברשתות החברתיות. במסמך רקע כללי ובו הגדרה של התופעות האמורות ודיון קצר בנוגע לייחודיות של הביוש והחרם ברשתות החברתיות בהשוואה לביוש וחרם בעולם הממשי, סקירה של האמצעים המשפטיים שניתן לעשות בהם שימוש לשם התמודדות עם התופעה, ובחינת השימוש באמצעים אלו במדינות שונות.

מסמך זה משלים מסמך שנכתב בשנת 2015 ועודכן בשנת 2018, שהתמקד בהטלת אחריות פלילית או אזרחית על מעשי בריונות רשת,¹ ואשר נעשה בו שימוש גם על ידי הוועדה לגיבוש אמצעים להגנה על הציבור ונושאי משרה בשירות הציבור מפני פעילות ופרסומים פוגעניים, כמו גם בריונות ברשת האינטרנט (להלן: ועדת ארבל), שהוקמה ב-2015 על ידי שרת המשפטים (דאז) איילת שקד.² מסקנותיה והמלצותיה של ועדה זו, שפורסמו לאחרונה, יוזכרו להלן.

1. רקע כללי

החרם והביוש אינם תופעות חדשות,³ אם כי, נוכחותן בחיינו מתעצמת בעידן שבו חלק ניכר מן השיח מתרכז ברשתות החברתיות. החרם הוא תופעה חברתית המתבטאת באיסור מגע, מלא או חלקי, של הסביבה עם המוחרם, מתוך כוונה לנדותו, לביישו, להטיל בו דופי המצדיק את איסור המגע עמו.⁴ הביוש הוא פגיעה בשמו הטוב של אדם או תאגיד, בפרטיותו או במוניטין שלהם, באמצעות פרסום מביך, חשיפת מידע שלילי, או חשיפת פרטים אישיים בהקשר שלילי כזה או אחר.⁵ הצד השווה לשתי התופעות הוא שהן כרוכות בפגיעה בכבוד ובהשפלה של מושא החרם או הביוש.⁶

¹ ירון אונגר, "הטלת אחריות פלילית או אזרחית על מעשי בריונות ברשת", הלשכה המשפטית של הכנסת (חקיקה ומחקר משפטי), כ' באב תשע"ה (5 באוגוסט 2015, עדכון: 13 ביוני 2018).

² ראו: דו"ח הוועדה לגיבוש אמצעים להגנה על הציבור ונושאי משרה בשירות הציבור מפני פעילות ופרסומים פוגעניים, כמו גם בריונות ברשת האינטרנט ירושלים, חשוון תשפ"א (נובמבר 2020) (להלן: דו"ח ועדת ארבל), עמ' 28-36, עמ' 170, ליד הציון להערה 440; עמ' 171, ליד הציון להערה 445 ועמ' 173, ליד הציון להערה 455.

³ על יסודות החרם החברתי כתופעה אנושית ראו אצל אורנה שני, "חרם: הקדושה שנפרמה" **כוורת** 24 (יוני 2016), עמ' 6. על הרקע ההיסטורי של התופעה ועל יישומה לצורך שינוי חברתי, צרכני וכלכלי, ראו: קארין גור, "חרם: פנים רבות לו" שם, עמ' 10; גרשון גונטובניק, "חרם תרבותי פנימי כאמצעי לאכיפת נורמות תרבותיות" **משפט ועסקים** כ"ג (תשפ"א) פורסם ב'נבו'.

⁴ לרקע ההיסטורי של הביוש, ראו למשל: אסף פורת, "תופעת הביוש במרשתת וברשתות החברתיות – מיפוי משפטי שיטתי" **משפט ועסקים** כ"ג (תשפ"א) 117, 127-130; מיכל לביא, **ביוש לנצח? משפטים** מט (תשע"ט) 439, 441-442.

⁵ גונטובניק, לעיל הערה 3, עמ' 1.

⁶ על פי אסף פורת, לעיל הערה 3. הגדרה דומה מציעה לביא, לעיל הערה 3, עמ' 449 ("הפצה אקטיבית של מידע שלילי אודות פרט, שמשפיל אותו בעיני החברה").

זיידמן מגדיר את הביוש כ"פרסום מכוון, במיוחד באמצעות המרשתת והרשתות החברתיות, של מידע שהוא לרוב נכון ביסודו אך בלתי נעים למושא הפרסום, וזאת מתוך כוונה לגרום לו אי-נוחות ורגש של בושה, שיניעו אותו לשנות את דרכיו בצורה שהמבייש שואף אליה" (גיא זיידמן, "**מבוא לביוש**" **משפט ועסקים** כג (תשע"ט) 1, 12). ידין מגדיר את הביוש כ"מתן ביטוי למורת רוח, בכוונה לגרום להוקעה על ידי אחרים" (שרון ידין, "**המרחב ההבדלי של הרגולציה: האם המדינה צריכה לבייש?**" **משפט ועסקים** כ"ג (תשפ"א) 577).

⁶ גונטובניק, לעיל הערה 3, עמ' 2. החרם אף שולל מן האדם את תחושת השייכות לחברה, ומעורר בו 'חרדת כליון'. לעניין זה ראו למשל אצל שני, לעיל הערה 3, עמ' 6, וכן אצל איתן טמיר, "**התמודדות עם חרם ונידוי חברתיים - כלפי ילדים ובני נוער**" מכון טמיר לפסיכותרפיה, 2020.

יש לציין, שלא כל חרם או ביוש הם שליליים. חרם עשוי להיות גם "כלי מחאה דמוקרטי במשחק השוק הכלכלי, החברתי והפוליטי" (יניב מנו, "**חרם צרכנים: כלי הנשק האתי של הצרכנים**" **המשפט** טו (תשע"א) 729, 747), "אמצעי אכיפה של נורמות בינלאומיות" (גונטובניק, לעיל הערה 3, עמ' 5), אמצעי לאכיפת נורמות תרבותיות המקובלות על קהילת המהירמנים (ראו בהרחבה, שם), או סנקציה על הפרת קוד התנהגות המקובל עליהם (ראו שם, עמ' 6-8). הביוש עשוי להיות "ביוש חיובי", שבצידו מטרה מוצדקת, ויש אף שהוא ייעשה על ידי רשויות המדינה ("ביוש שלטוני" או "ביוש רגולטורי" (כהגדרתו של ידין, לעיל הערה 5). פורת (לעיל הערה 5) אף מבחין בין ביוש ישיר לביוש עקיף. ואולם, מסמך זה אינו עוסק בחרם וביוש שהם לגיטימיים ולא בחרם וביוש הנעשים בעקיפין, אלא בחרם וביוש שלפי טבעם הם אסורים, הנעשים באופן ישיר, ואין הם משרתים כל תכלית חברתית שמן הראוי להגן עליה.

חרם וביוש פוגעים קשות בבריאותם הנפשית של קטינים.⁷ פגיעה זו מתעצמת כאשר החרם או הביוש נעשים באמצעות הרשתות החברתיות.⁸

ביוש וחרם ברשתות החברתיות הם חלק מתופעה רחבה יותר, המכונה 'בריונות רשת'.⁹ השימוש ברשתות החברתיות לשם ביוש או החרמה מעצים את הפגיעה במושא החרם או הביוש מן הסיבות הבאות:

- א. **תפוצה** – ברשתות החברתיות, מידע על המבויש יכול להתפשט כאש בשדה קוצים,¹⁰ באופן נרחב ביותר.
- ב. **הנצחה** – מידע המופץ ברשתות החברתיות הוא מונצח, וניתן לאיתור זמן רב לאחר מעשה הביוש.¹¹
- ג. **לינץ' וירטואלי** – הרשתות החברתיות מאפשרות לחברי הקהילה לפרסם תגובות תומכות לכל מידע שפורסם, להוסיף עליו ולשכללו. דבר זה יוצר לעיתים גל של התלהמות והסלמה של הפרסום המקורי, המעצים את מצוקתו של מושא הפרסום ויוצר אצלו תחושה של מצור חברתי ההולך ומתעצם עם הזמן.¹²
- ד. **אנונימיות וריחוק וירטואלי** – לעיתים, הרשתות החברתיות מאפשרות למפרסמים לעשות שימוש בזוהר בדויה או באופן אנונימי לחלוטין. האנונימיות עלולה לעודד פרסום תכנים פסולים מתוך תחושה של חסינות,¹³ והיא אף משחררת את מפרסם המידע מחסמים טבעיים שבעולם הממשי היו מונעים ממנו לפרסם את המידע המבייש.¹⁴

2. כלים משפטיים להתמודדות עם תופעת החרם והביוש ברשתות החברתיות

את הכלים המשפטיים שמקובל לעשות בהם שימוש כדי להתמודד עם תופעות של חרם וביוש ברשתות החברתיות ניתן לסווג תחת שלוש קטגוריות:

- **הסדרה חינוכית:** הסדרים המתמקדים ביצירת מסגרת להתמודדות עם התופעות במערכת החינוך;
- **הסדרי הגנה:** הסדרים המתמקדים בהגנה על נפגעים, שתכליתם העיקרית היא להסיר את התוכן הפוגעני על מנת למנוע את המשך הפגיעה והסלמתה;

⁷ על השפעת החרם על קטינים ראו, עדנה כצנלסון, "[חרם בגיל הילדות וההתבגרות](#)" **כוורת** 24 (יוני 2016), עמ' 23. על השפעת הביוש על קטינים ראו אצל חיים ויסמונסקי, "[הפללה של התנכלות מקוונת ומקרי המבחן של התנכלות כלפי עובדי ציבור וקטינים במרחב המקוון](#)" **משפט ועסקים** כ"ג, הערה 65 (ויסמונסקי אף מצוין, ש"מכיון שאוכלוסיית הקטינים "חיה" ברשת יותר מאוכלוסיית הבגירים, הבריונות "רודפת" אחר הקטין-הקרוב בכל אשר יפנה").

⁸ ראו להלן, אחר הציון להערה 8.

⁹ ערן חכים ויוסי שרביט, "[חרם בני תלמידים](#)", מרכז טאוב לחקר המדיניות החברתית בישראל, מתוך **דוח מצב המדינה 2017** ירושלים, טבת תשע"ח, דצמבר 2017, עמ' 4. לנתונים בדבר שיעור המוחרמים ברשת ובעולם הממשי, לפי כיתות ומגזרים, ראו אצל חכים ושרביט, שם. לפי סקר שנערך במסגרת דו"ח האינטרנט של בזק לשנת 2018, 67% מהמשיבים נחשפו לשיימינג ברשתות החברתיות, לעומת 58% מהנשאלים בשנת 2015 (בזק, [דוח החיים הדיגיטליים, 2018](#), עמ' 13). לפי המועצה לשלום הילד, ב-2017 כרבע מתלמידי מערכת החינוך העל יסודי דיווחו שנחשפו לעבירות של ביוש, השפלה או חרם כלפיהם או כלפי משהו אחר ברשת, לפחות פעם אחת במהלך שנה זו (המועצה לשלום הילד, [השנתון הסטטיסטי ילדים בישראל 2018 – לקט נתונים](#), עמ' 8).

¹⁰ לביא, לעיל הערה 3, עמ' 442.

¹¹ שם, עמ' 459 ("מידע על המבויש יכול להתפשט כאש בשדה קוצים... ככל שהמידע מתפשט כך גוברת אמינותו בקרב קהל היעד... התפשטות המידע מגבירה את הסיכוי כי יגיע לעמודי החיפוש הראשוני במנועי החיפוש, יאותר, יזכה לחשיפה נרחבת וייתפס אמין... הפרסום יותיר אפוא שובל של ביוש אחר המבויש. מידע ותמונות המתפשטים באינטרנט עשויים להגיע למדיה המסורתית שתביא... לזיהוי המבויש... המבויש אינו יכול להיעלם מהמבט הציבורי, וזכותו לאוטונומיה ולכבוד ואף לפרטיות עלולה להיפגע"); ויסמונסקי, לעיל הערה 7, עמ' 17 ("המכונה של מנוע החיפוש המקוון מנציחה אם כן את הפרסום הפוגעני, כך שגם אם הפרסום המקורי כבר אינו מבוקש על ידי משתמשי המרשתת, הוא יצוץ עדיין לעיני כל מי שיחפש במרשתת את האדם מושא הפרסום. החשיפה החוזרת, ואף המתחדשת, מגבירה את תחושת המצוקה אצל הנפגע, אשר חשוף גם הוא כל העת לקיומו של הפרסום הפוגעני"); לביא שם, עמ' 442-445; [דו"ח ועדת ארבל](#), עמ' 28-36.

¹² ויסמונסקי, לעיל הערה 7, עמ' 16.

¹³ ויסמונסקי, שם.

¹⁴ נאוה כהן-אביגדור והדי וגשל, "[זה הרס לי את החיים](#)" **ביטחון פנים** 6 (מאי 2014), 14, 15 ("הריחוק הווירטואלי מקל על הפוגע").

• **הסדרי אחריות:** הסדרים המתמקדים בהרתעת הגורמים המעורבים בהפצת התכנים הפוגעניים באמצעות הטלת אחריות, פלילית או אזרחית, על מפיצי התוכן או על מתווכי הרשת (רשתות חברתיות, ספקי גישה לאינטרנט, מנועי חיפוש וכדומה), המאפשרים שימוש בפלטפורמות המנוהלות על ידם לשם הפצת תכנים כאמור.

ההסדרה החינוכית מתמקדת בהסברה וביצירת כלים שיאפשרו להורים ולמחנכים לזהות את קיומה של התופעה, לדווח עליה ואף לנקוט באמצעי משמעת כנגד מחולליה.¹⁵

הסדרי ההגנה מתמקדים בהסרת התוכן הפוגעני ובמניעת הפצתו בעתיד. להסדרי ההסרה שלוש גרסאות: **מנגנון הודעה והסרה**,¹⁶ המטיל את האחריות להסרת התוכן על ספק התוכן, ומספק לו תמריץ להסרתם של תכנים פוגעניים בדמות פטור מאחריות לתוכן שהופץ, בהתמלא תנאים שנקבעו בחוק; **הסרה לפי בקשת גוף מדינתי**,¹⁷ מנגנון המטיל את האחריות להסרת התוכן על גוף סטטוטורי האמון על ההגנה על משתמשי הרשת; **הסרה לפי צו שיפוטי**,¹⁸ המטיל את האחריות להסרת תוכן, להגבלת הגישה אליו או למניעת הפצה עתידית שלו על בית המשפט.

הסדרי אחריות נועדו לאפשר לנפגע לתבוע פיצוי מן הפוגעני¹⁹ או מן הרשת החברתית,²⁰ או אף להרתיעם באמצעות הטלת אחריות פלילית בשל הפצת התוכן האסור.

3. המצב בישראל

3.1. הסדרה חינוכית

נכון למועד כתיבת שורות אלה, **לא קיימות בחוק או בתקנות הוראות הדורשות ממוסד חינוכי לנקוט באמצעים שונים לשם מאבק בתופעות של ביוש וחרם ברשתות החברתיות**.²¹

עם זאת, קיימת הסדרה חינוכית מכוחם של חוזרי מנכ"ל²² ה"דומים באופיים לחקיקת משנה ורבים מהם

¹⁵ ראו למשל, תמר טרבלוס, "סקירה משווה: התמודדות של מערכות חינוך בעולם עם בריונות ברשת", בתוך: דו"ח ועדת ארבל, נספח ח'.

¹⁶ ראו בהרחבה בדו"ח ועדת ארבל, עמ' 69-70 (פרק 3.1.1).

¹⁷ ראו בהרחבה בדו"ח ועדת ארבל, עמ' 70-71 (פרק 3.1.2).

¹⁸ ראו בהרחבה בדו"ח ועדת ארבל, עמ' 71-76 (פרק 3.1.3).

¹⁹ לעיתים, הטלת אחריות אזרחית על מפיץ התוכן מחייבת יצירה של הסדרה המאפשרת את חשיפת זהות המעוול. להרחבה בעניין זה ראו: ירון אונגר, "**חשיפת זהותו של מעוול אנונימי ברשת האינטרנט**", הלשכה המשפטית של הכנסת (חקיקה ומחקר משפטי) כ' באב תשע"ה (5 באוגוסט 2015, עדכון: 13 ביוני 2018); דו"ח ועדת ארבל עמ' 76-77 ובנספח ה' (מכתב לשרת המשפטים בעניין הצעת חוק חשיפת זהותו של מפרסם תוכן ברשת תקשורת אלקטרונית).

²⁰ להרחבה בעניין זה ראו אצל אונגר, לעיל הערה 1. וראו גם, הנ"ל, "**אחריותם של מתווכי רשת לתוכן פוגעני המופץ ברשת האינטרנט**", הלשכה המשפטית של הכנסת (חקיקה ומחקר משפטי), כ' באב תשע"ה (5 באוגוסט 2015, עדכון: 13 ביוני 2018).

²¹ יש לציין שעל שולחן הכנסת ה-23 הונחו שתי הצעות חוק שנועדו להתמודד עם התופעה: **הצעת חוק מניעת בריונות ברשת, התש"ף-2020** (140/23/פ), ביוזמת חברת הכנסת אורלי לוי אבקסיס. הצעת חוק זו הונחה גם על שולחן הכנסת ה-20 (**הצעת חוק מניעת בריונות ברשת, התשע"ז-2017** (3783/20/פ)) וגם על שולחן הכנסת ה-22 (**הצעת חוק מניעת בריונות ברשת, התש"ף-2019** (1297/22/פ)). הצעה זו נועדה לחייב את שר החינוך להכין "תוכנית לפעילות חינוכית בנושאים של מניעת בריונות ברשת לכיתות ד' עד י"א" (סעיף 3).

הצעת חוק נוספת הראויה לציין בהקשר זה היא **הצעת חוק למניעת חרם חברתי בבתי ספר, התש"ף-2020** (1059/23/פ), ביוזמת חברת הכנסת מאי גולן. הצעה זו נועדה "להסדיר מינוי של ממונה בכל בית ספר שיהיה אחראי למניעת התופעה הקשה של נידוי וחרם חברתי, לקבוע בחוק מתן סיוע פסיכולוגי לילדים המוחרמים וליצור אפשרות של מענה זמין ואקטיבי לילדים המוחרמים ולהוריהם" (מתוך דברי ההסבר להצעת החוק), ואף "להוסיף לסעיף בחוק זכויות התלמיד, התשס"א-2000, העוסק בעניין פרסום זכויות וחובות של תלמידי בתי הספר, הוראות בעניין מניעת התופעה של חרמות חברתיים והטיפול בה" (שם). שתי הצעות החוק לא התקדמו מעבר להנחתן על שולחן הכנסת.

²² הופמן וברון מציגות ש"מספר החוקים שנחקקו בתחום החינוך קטן יחסית למספר החוקים בנושאים אחרים... והוא משקף מצב של פעילות חקיקתית ורגולטורית מועטה ביותר... למעשה, מערכת החינוך מתנהלת דהפקטו מתוקפם של חוזרי מנכ"ל" (תמי הופמן ומיטל ברוך, "מה מספרים חוזרי מנכ"ל על החינוך לדמוקרטיה במערכת החינוך?" **הצעה לסדר 32**, המכון הישראלי לדמוקרטיה, ספטמבר 2020, עמ' 29). חוזרי המנכ"ל כוללים נהלים, תקנות, הודעות ותזכורות הקשורים לפעילותו השוטפת של המוסד החינוכי, ו"מתפרסמים מדי חודש בחודשו (לעיתים אף בתדירות גבוהה יותר) ונשלחים למוסדות החינוך

מחליפים תקנות שמקובל יותר להעבירן בחקיקה".²³ לעניינו של מסמך זה רלבנטיים שני חוזרי מנכ"ל: החוזר בעניין "[אתיקה ומוגנות ברשת האינטרנט](#)" משנת 2011 (הוראת קבע 9.4-10), והחוזר בעניין "[אקלים חינוכי מיטבי והתמודדות מוסדות חינוך עם אירועי אלימות וסיכון](#)" משנת 2020 (הוראת קבע 256).

הוראת קבע 9.4-10 קובעת נהלים בעניין שימוש ברשתות חינוכיות וברשתות חברתיות בבית הספר, ומסדירה את הקמתו של צוות חינוכי בית ספרי (רכז תקשוב, רכז חברתי, יועצת חינוכית ומורה מוביל), שתפקידו לקדם תכנית חינוכית ערכית הפועלת לקידום התנהגות מיטיבה, נבונה ובטוחה ברשת האינטרנט, באמצעות הגברת המודעות למאפייני הרשת ולהשפעתם על תלמידים בגילים שונים, ופעולות של הדרכה, הנחיה ואימון, הן בקרב התלמידים והן בקרב המורים.²⁴

הוראת קבע 256 מסווגת את הפגיעות המקוונות תחת שלוש קטגוריות:

- **פגיעה מקוונת המחייבת התערבות חינוכית במסגרת הבית-ספרית** אך לא חלה עליה חובת דיווח למשטרה או לרשויות הרווחה²⁵ (להלן: פגיעה המחייבת התערבות בית ספרית);
- **פגיעה מקוונת המחייבת היועצות עם מפקח המחוז באשר לדיווח למשטרה או לרשויות הרווחה**, בנוסף לדיווח למפקח בית הספר ולטיפול במסגרת החינוכית (להלן: פגיעה המחייבת התערבות מפקח המחוז);
- **פגיעה מקוונת המחייבת הגשת תלונה למשטרה או דיווח לרשויות הרווחה**, בנוסף לדיווח למפקח בית הספר ולטיפול במסגרת החינוכית (להלן: פגיעה המחייבת עירוב של המשטרה או רשויות הרווחה).

פגיעה המחייבת התערבות בית-ספרית כוללת פגיעות מילוליות או הפצת שמועה חד פעמית באמצעים דיגיטליים. פגיעה שכזו מחייבת את מנהל בית הספר **לפעול ככל שביכולתו להפסקת הפגיעה ולהסרת התוכן הפוגעני**,²⁶ **לערוך שיחת בירור** עם התלמידים המעורבים,²⁷ **ליידע** על הפגיעה את מנכ"ל משרד החינוך, את מנהל בית הספר ואת הורי הפוגע והנפגע, **לתעד את האירוע ואת הטיפול בו, לשוחח עם הכיתה** תוך שמירה על צנעת הפרט, **ללוות את התלמידים המעורבים** ולתמוך בהם על ידי הצוות החינוכי, לרבות הסתייעות ביועץ או בפסיכולוג בית הספר, במידת הצורך.

בנוסף לכך, הוראת הקבע מפרטת שורה של פעולות שניתן לבצען על פי שיקול הדעת של הצוות החינוכי,

בשתי צורות מקובלות: חוזרים המפרטים הודעות ומידע, וחוזרים היוצאים כהוראות קבע" (שם).
למעמדם הנורמטיבי של חוזרי המנכ"ל ראו: תקנה 3(א) לתקנות חינוך ממלכתי (סדרי הפיקוח), התשי"ז-1956 (ראו למשל, בג"ץ 5004/14 שמשון ואח' נ' משרד החינוך ומדינת ישראל (פורסם בינבוי) ("נוסף על כך, מוסמך מנכ"ל משרד החינוך ליתן לרשויות מקומיות ולמוסדות חינוך "הוראות, הן בעניינים פדגוגיים והן בעניינים מנהליים" – וזאת לפי תקנה 3(א) לתקנות חינוך ממלכתי (סדרי הפיקוח), התשי"ז-1956... סמכות זו כוללת גם את הסמכות לפרסם חוזרי מנכ"ל בנושאים שונים (בג"ץ 10980/04 איגוד הממונים על בטיחות ברשויות המקומיות נ' שרת החינוך, בפסקאות 27–29 לפסק דינה של השופטת ע' ארבל והאסמכתאות שם)).

²³ הופמן וברון, שם, עמ' 29. הופמן וברון מציגות ש"יתרונם של חוזרי המנכ"ל הוא היותם נוקשים פחות מחקיקה, ולפיכך מתאפשרים התאמות מעת לעת, עדכונים ופרסומם ברוח התקופה" (שם), אך מנגד, "חסרונם של חוזרי המנכ"ל טמון גם הוא בגמישות המאפשרת נהלים ותקנות. כפועל יוצא מכך חסרונם הוא גם בריבויים... ובהיעדרה של חקיקת חינוך מעודכנת, שלא כמו במדינות מערביות אחרות" (שם, עמ' 30).

²⁴ לדיון בחוזר מנכ"ל זה ראו גם אצל שלי מזרחי סימון, "[אלימות מקוונת כלפי נשים ונערות](#)", מרכז המחקר והמידע של הכנסת, 24 בנובמבר 2011, עמ' 7.

²⁵ **הוראת קבע 256**, ס"ק 3.3 חלק ו. הוראות מקבילות נקבעו עבור פגיעות מסוג זה בחינוך המיוחד, ראו שם, ס"ק 5.3.3 חלק ב. על פי נספח 10 להוראת הקבע, "אם הפגיעה התקיימה באתר הבית-ספרי – הנושא יטופל על ידי רכז תקשוב בית-ספרי/מנהל האתר... אם הפגיעה התקיימה באתרים חיצוניים... אפשר להיעזר בגורמים הבאים: הקו הפתוח של איגוד האינטרנט הישראלי... עמותת כפתור אדום... הפניה קונקרטי ל"דיווח על תוכן לא ראוי"... משטרה – באמצעות דף הפייסבוק. אם הפגיעה נעשתה באתרים שמשרד החינוך מפעיל – אפשר לפנות לאחראי מטעם מנהל תקשוב מערכות מידע... כשלא נמצא פתרון אפשר לפנות למנהלת אגף פניות ותלונות הציבור במשרד החינוך...".

²⁷ במקרה של פגיעה מקוונת בעלת גוון מיני, יש לערוך את הבירור בנפרד, תוך שמירה על פרטיות המעורבים.

ובהן: **המשך טיפול** בתלמידים המעורבים בהתאם לצורך ולחומרת האירוע, **ביטוי בתעודה** בסעיף "התנהגות", **בניית תכנית חינוכית אישית** לצורך טיפול בתלמיד הפוגע, ובחינוך היסודי והעל-יסודי: **השעיה** ליום או יומיים ודיווח למפקח.

פגיעה המחייבת התערבות מפקח המחוז²⁸ כוללת חרם מתמשך; הפצת תכנים פרטיים מביכים ומבזים; פרסום תצלום, סרט או הקלטה של אדם המתמקדים במיניותו, בנסיבות שבהן הפרסום עלול להשפיל את האדם או לבזותו ולא ניתנה הסכמתו לפרסום; ופגיעה מקוונת של תלמיד בעובד הוראה. פגיעה שכזו מחייבת, בנוסף לפעולות שעל בית הספר לבצען בשל פגיעה המחייבת התערבות בית ספרית, דיווח של יועץ בית הספר למפקח על הייעוץ, ודיווח של מנהל בית הספר למפקח הכולל. המנהל אף נדרש **לעדכן את צוות המורים** בעובדות הידועות ולתת הנחיות לניהול שיחות בכיתות. כמו כן, יש להשעות את הפוגע לתקופה של בין יומיים לארבעה ימים, בחינוך היסודי, ובין חמישה לשמונה ימים, בחינוך העל יסודי.²⁹ ולבסוף, יש לבנות תכנית התערבות מערכתית תוך היוועצות עם הצוות הבין-מקצועי (יועץ, פסיכולוג).³⁰

במסגרת הפעולות שהן **לשיקול דעת המנהל והצוות החינוכי**, מוצע למנהל לשקול **דיווח למשטרה או לרשויות הרווחה** (לאחר היוועצות עם מפקח המחוז), לשקול **יידוע של כלל הורי בית הספר על אודות האירוע**, להביא לידי ביטוי את הפגיעה בסעיף ההתנהגות בתעודה ואפילו **לשקול הרחקה של התלמיד לצמיתות**.

פגיעה המחייבת התערבות של המשטרה או רשויות הרווחה³¹ כוללת פרסום תצלום, סרט או הקלטה של תלמיד, שיש בהם עירום ו/או יחסי מין, בין שנעשו בהסכמה ובין שלא בהסכמה, בנסיבות שבהן הפרסום עלול לבזות או להשפיל את התלמיד ולא ניתנה הסכמתו לפרסום. פגיעות מסוג זה מחייבות את המנהל, בנוסף לאמצעים שעליו לנקוט או שעליו לשקול לנקוט בהם בשל פגיעות מקוונות קלות יותר, **להגיש תלונה למשטרה**. להשלמת התמונה יצויין, שוועדת ארבל נתנה משקל רב לפעילות בשדה החינוך בהקשר זה,³² ואף המליצה על הקמת גוף לאומי לנושא החרם והביוש ברשתות החברתיות, ש"יפעל לשיפור תודעת הציבור בכל הקשור לשיח מכבד וההשלכות הפוטנציאליות של פרסומים פוגעניים באינטרנט".³³ גוף זה אף אמור לפעול "להעלאת מודעות לנושא האוריינות הדיגיטלית ושיח מכבד ברשת",³⁴ ולגבש "פעילויות בתחום החינוך וההסברה, לרבות מחקר וקמפיינים, ריכוז של היוזמות הקיימות במסגרתו ומתן סיוע והדרכה לגופים ממשלתיים וחופי ממשלתיים הפועלים בתחום תוך שיתוף פעולה איתם".³⁵

עוד הוצע, לעדכן את הוראת קבע 256 בכל הנוגע להסברה וחינוך לשימוש הוגן ברשת האינטרנט, באופן ש"שיכלול הנחיות אחידות המתייחסות למרכיבים העיקריים של נושאי הלימוד, בדומה לנושאים שפורטו

²⁸ **הוראת קבע 256**, ס"ק 3.3 חלק ז. הוראות מקבילות עבור פגיעות מסוג זה בחינוך המיוחד, נקבעו שם, ס"ק 5.3.3 חלק ג.
²⁹ במקרים חמורים וחריגים יש להפנות בקשה מנומקת למנהל המחוז הרשאי להאריך את ההשעיה לשם הפרדה או לצורך קבלת חוות דעת מגורמי טיפול נוספים. ההשעיה תותר לשבוע נוסף לכל היותר ובהתאמה לגיל. במקביל להשעיה יש לכנס צוות שבראשו יעמוד מנהל בית הספר וישתתפו בו אנשי הצוות החינוכי הרלוונטיים לדיון, לרבות יועץ ופסיכולוג, ולפי הצורך גם מפקח בית הספר או המפקח על הייעוץ וכן קצין ביקור סדיר.

³⁰ "מנהל בית הספר יכנס צוות בית-ספרי כדי לדון במקרה ולבנות תכנית התערבות כוללת. כאשר מדובר בתלמידים הנמצאים בהשגחת קצין מבחן תיבנה התכנית בשיתוף עמו. אם התכנית הבית-ספרית אינה מובילה לשיפור, אפשר לבנות תכנית התערבות בשיתוף מנהל מחלקת החינוך ברשות המקומית".

³¹ **הוראת קבע 256**, ס"ק 3.3 חלק ח.

³² **דו"ח ועדת ארבל**, עמ' 58 ("נדמה כי הכלים המרכזיים בהם ראוי שהמדינה תעשה שימוש לצורך טיפול בתופעה הם כלים חינוכיים שיוכלו להתמודד עם שורשיה של התופעה").

³³ שם עמ' 53.

³⁴ שם עמ' 54.

³⁵ שם.

בחקיקה האמריקאית... במידה והדברים אינם קיימים בחוזר המנכ"ל.³⁶

ולבסוף, הומלץ לחייב את המכללות להכשרת מורים לכלול בהכשרתן בעניין "שימוש מיטבי במרחב המקוון, באופן שלא ניתן יהיה לסיים לימודי חינוך מבלי שהמורה ייקח חלק בהכשרה זו",³⁷ ואף לחייב מורים "לעבור השתלמות תקופתית"³⁸ בנושא זה, "לפי תכנית שתקבע על ידי משרד החינוך".³⁹

3.2. הסדרי הגנה

3.2.1. מנגנון הודעה והסרה

נכון למועד כתיבת שורות אלו, לא קיים בישראל הסדר סטטוטורי בנוגע להסרה של תוכן פוגעני או הגבלת הגישה אליו, או למתן צו המורה לפוגע לחדול מן הפגיעה.

עם זאת, בפסיקת בתי המשפט השתרש מנגנון של "הודעה והסרה" בנוגע לתוכן פוגעני שהופץ ברשת החברתית, ונקבע לא אחת שמפעילי אתר, מנועי חיפוש, מנהלי רשתות חברתיות וכדומה, נדרשים לפעול בהתאם למנגנון זה, ואם לא יפעלו בהתאם לו, הם עלולים לשאת באחריות לנזקים שנגרמו בשל פרסום התוכן.⁴⁰ ועדת ארבל המליצה על עיגון המנגנון האמור בחקיקה⁴¹ שלפיה ספק שירותי תוכן לא ישא באחריות לתוכן פוגעני שהופץ בהתמלא שלושה תנאים מצטברים: (1) הוא לא ידע במועד העלאת המידע לרשת התקשורת

³⁶ שם. עוד יש לציין, שהוועדה המליצה לקבוע "שיעורים שבועיים בנושא "שימוש מכבד במרחב המקוון" (שם, עמ' 100), ואף לקבוע כי נושא "כבוד האדם", תוך דגש על התנהגות ראווה במרחב המקוון, יוכר כמקצוע בחירה במבחני הבגרות (שם).

³⁷ שם, עמ' 102.

³⁸ שם.

³⁹ שם. ברמה הוולונטרית, הומלץ על שימוש בהסדרה עצמית שתעסוק בארבעה היבטים:

- **אמנה לכל בתי הספר במערכת החינוך**, ש"תכלול התייחסות לערך של כבוד האדם... והתלמידים יתבקשו לחתום עליה. האמנה תחייב את התלמידים גם מחוץ לכותלי בית הספר, וכל עוד הם לומדים במוסד החינוכי" (שם, עמ' 101);
- **כללי אתיקה**, שישולבו בכל הסדר אתי קיים, שיקבעו "עקרונות וכללים הקשורים במאבק בפרסומים הפוגעניים" (שם, עמ' 105). הוראות שיש לשקול את הכללתם בכללי האתיקה הן: "א) כל אדם הפעיל במסגרת ימנע מלקחת חלק בפרסומים פוגעניים כלפי בני אדם אחרים הפעילים באותה מסגרת, בכל רשת חברתית; (ב) כל אדם הפעיל במסגרת ימנע מלקחת חלק בפרסומים פוגעניים כלפי אנשים כלשהם בכל רשת חברתית, כל עוד פעילותו נעשית באותה מסגרת או עלולה להצטייר כפעילות הנעשית באותה מסגרת; (ג) כל אדם הפעיל במסגרת שימצא את עצמו נוכח פעילות של פרסומים פוגעניים הנעשית בידי מי מהעמיתים, ישתדל לפעול ככל שהדבר בידיו באופן מעשי כדי להביא לידי הפסקתה (שם, עמ' 105-106). כללים כאמור "לא יחולו על פרסומים המהווים ביקורת לגיטימית, או על פרסומים שיש להם הצדקה, וכי לא ינקטו צעדים משמעתיים בעקבות הפרה של הכללים האתיים" (שם, עמ' 106). לדעת חלק מחברי הוועדה, ראוי שיוסמך "גורם מתאים במשרד המשפטים", לפנות אל הגופים שיש להם הסדרים אתיים, לבוא בדברים עמם ולקבל דיווח על פעולות לאימוץ הנורמות והטמעתן (שם). אולם, "חלק מחברי הוועדה חשבו כי אין זה נכון שתפקיד כזה יוטל על משרד המשפטים, שכן תחום האתיקה, כמו גם ככלל פיקוח על פעילות של גופים פרטיים, אינם רלוונטיים לתפקידי משרד המשפטים ולייעודו" (שם);
- **דוחות שנתיים** בכל הנוגע ל"נעשה במסגרת הבית ספרית לקידום הנושא של הכרה בכבוד האדם והתנהגות הולמת ברשת" (שם);
- **הגברת מעורבות התלמידים** במאבק בתופעות של חרם וביוש במרחב המקוון (שם, עמ' 101). כך למשל, הוצע ש"בכל מוסד חינוכי מספר תלמידים יתמנו להיות "נאמני רשתות חברתיות", אליהם ניתן יהיה להפנות כל דיווח על שימוש פוגעני, כשמורים אחראיים ילוו את פעילותם" (שם). בהקשר זה הוצע גם "לבנות מערך ארצי של מנהיגות בתחום זה, מתן פרסים, עידוד פיתוח אפליקציות, יצירת קשרים עם מערכי נוער בארצות אחרות, משלחות תלמידים וכיוצא בזה" (שם).

⁴⁰ ראו למשל: עא (ת"א) 44711-11-14 **עמי סביר נ' שאול בר נוי** (פורסם ב'נבו') עמ' 22 ("בהיעדר חקיקה מסודרת בעניין, יש להמשיך ולפעול בנהוג שהשתרש זה מכבר של 'הודעה והסרה'"). לעניינו של מסמך זה רלבנטית במיוחד פסיקת בית משפט השלום בת"א בעניין אליאסי. בפרשה זו, התובעת, בעלת עסק לשיווק מזון, הגישה תביעת לשון הרע נגד אליאסי, בטענה שבשל עמדותיה הפוליטיות שתל בדף הפייסבוק העסקי שלה הערכות שליליות ביותר על המזון ששיווקה. במסגרת התביעה האמורה, הוגשה תביעה גם נגד חברת פייסבוק, משום שלא פעלה בהתאם לנוהל "הודעה והסרה", ולא הסירה את התכנים שהועלו על ידי אליאסי. חברת פייסבוק טענה שאין לנוהל האמור תחולה בישראל, ואף אם היתה לו תחולה, הרי שבנסיבות העניין הנוהל לא אמור להטיל עליה אחריות לתוכן שהפיץ אליאסי. בית המשפט דחה את הטענה הראשונה, אף שלמעשה הכריע שפייסבוק אינה נושאת באחריות לתוכן האמור משום ש"אף לא אחד מהפרסומים נשוא התביעה הינו כזה שהוא אסור "על פניו" (תא (ת"א) 39830-09-17 **נועה דרוקר נ' יואב אליאסי** (פורסם ב'נבו') עמ' 21).

⁴¹ **דוח ועדת ארבל**, עמ' 69. הוועדה סברה שראוי לקדם הסדר מסוג זה, בין השאר, משום שלעיתים עשויים מפרסמים להתחרט לאחר הפרסום על תוכנו או סגנונו, במיוחד לאחר שהוסברה להם מהות הפגיעה שגרמו. הוועדה ציינה, כי "פניה

האלקטרונית כי תוכן המידע או הפצתו מהווים עוולה; (2) מפיץ המידע לא פעל מטעמו ולא היה נתון לשליטתו; (3) ספק התוכן פעל בהתאם לדרישות ההסדר, לאחר שהתקבלה תלונה בדבר התוכן הפוגעני.

לפי ההסדר המוצע, "עם קבלת התלונה על הספק לשלוח הודעה למפרסם ולהודיע על הבקשה להסיר את המידע או לחסום את הגישה אליו. אם הובעה הסכמה להסרת הפרסום הפוגעני, יוסר הפרסום בהקדם האפשרי. ההנחה העומדת בבסיס הסדר זה היא שמפרסמים יעדיפו להימנע מהליכים משפטיים, ולפיכך במקרים רבים הסרת הפרסום תיעשה בהסכמה. עם זאת, יש לקוות כי במקרים בהם קיימת הצדקה להמשך הפרסום על אף הפגיעה העלולה להיגרם על ידו, יתנגד המפרסם להסרתו".⁴²

ואולם, "ככל שהובעה התנגדות להסרת התוכן, ברירת המחדל היא שמארח התוכן לא יפעל להסרת הפרסום, ובמקרה זה יהיה כאמור פטור מאחריות נזיקית".⁴³

3.2.2. הסרה לפי בקשת גוף מדינתי

נכון למועד כתיבת שורות אלו, אין בחוק הישראלי הסמכה לגוף מדינתי לדרוש הסרה של תכנים פוגעניים מרשת האינטרנט או מן הרשתות החברתיות. אף על פי כן, מחלקת הסייבר בפרקליטות המדינה (להלן: המחלקה) נוהגת לפנות לרשתות החברתיות ולבקש הסרה של תכנים המהווים עבירה על הוראות הדין הפלילי החל בישראל,⁴⁴ לרבות תכנים "בתחום הפגיעה בקטינים... כאשר היא מזוהת למפעילי הפלטפורמות המקוונות על תופעות של אלימות ופשעה במרשתת נגד ילדים ונוער (העולות לכאורה לכדי עבירות מסוג איומים, הטרדה מינית ופגיעה בפרטיות)".⁴⁵

כנגד פרקטיקה זו, שכונתה "אכיפה וולונטרית", הוגשה בשנת 2019 עתירה לבית המשפט הגבוה לצדק.

להסרת הפרסום בהסדר המוצע יכולה לספק מענה בהקשר זה... נוכח הפגיעה המצומצמת יותר בחופש הביטוי בהסדר הזה ביחס להסדרים אחרים בהם הפניה להסרת תוכן נעשית ללא מעורבות המפרסם, קיימת חשיבות לקידום כלי זה ככלי מועדף" (שם, עמ' 70).

⁴² מנגנון זה מתבסס על הציפייה שספק התוכן לא יסיר מן הרשת תכנים שאין הצדקה להסירם. לביקורת על ציפייה זו ראו אצל אמל ג'בארין, "על אחריותם של אתרי אינטרנט לתוכן משתמשים מזיק בראי הניתוח הכלכלי למשפט" קריית המשפט ט (תשע"א) 263, 293 ("במשטר של הודעה והסרה יש לצפות לכך שמחד, כל הודעה אשר לא הוגש בגינה תלונה לא תוסר ותישאר באתר גם אם מדובר בהודעה מזיקה; ומאידך, כל הודעה שהוגשה בגינה תלונה תוסר לאלתר, גם אם מדובר בהודעה בלתי מזיקה (אפקט מצנן)"). וראו גם אצל אונגר, אחריות מתווכי הרשת, לעיל הערה 20, עמ' 12.

⁴³ דוח ועדת ארבל, עמ' 70.

⁴⁴ פניות מסוג זה נעשות בהתאם לנוהל פנימי, שעיקריו פורטו בבג"ץ 7846/19 עדאלה המרכז המשפטי לזכויות המיעוט הערבי בישראל נ' פרקליטות המדינה יחדית הסייבר (פורסם ב'נבו'), פסקאות 10-11 לפסק הדין של השופט מלצר, כדלהלן:

1. לאחר קבלת פניות בנוגע לפרסומים שהופצו ברשת האינטרנט מגורמי ממשל שונים, מתבצעת בחינה ראשונית בדבר קיומה הלכאורי של עבירה בפרסום, והגורם הבוחן מעביר את המלצתו להמשך טיפול;
2. העניין נבדק שוב על-ידי פרקליט ממונה במחלקה, ובמקרים מתאימים, מועברת ההחלטה בפנייה לאישורו האישי של מנהל המחלקה, וזאת כאשר מדובר בפנייה הנוגעת לפרסום על אודות עובדי ציבור בכירים, לרבות עובדי משרד המשפטים או שופטים, או שיש ספקות לגבי חוקיות הפרסום, או שהפרסום מעורר שאלה מהותיות אחרת כלשהי;
3. כאשר מדובר בנושא המצוי בתחום אחריות מחלקת התפקידים המיוחדים בפרקליטות המדינה ומתעוררת שאלה פרשנית – מחלקת הסייבר עורכת התייעצות עמה;
4. אישור מוקדם של פרקליט המדינה יידרש בנושאים הבאים: נקיטת פעולה הנוגעת לפרסום לגבי נבחר ציבור; פניות לגבי תוכן המתייחס או מופנה למשרתי ציבור בכירים במיוחד, או כאשר מדובר במקרים תקדימיים, או כאלה שיש בהם הרחבה של פעילות מחלקת הסייבר.
5. מחלקת הסייבר תבחן פנייה אל מפעילי הפלטפורמות המקוונות בעת שמתקיימים שלושה תנאים מצטברים:

- א. התוכן מהווה לכאורה עבירה לפי הדין הישראלי;
 - ב. התוכן מפר את תנאי השימוש של הפלטפורמות המקוונות וקיימים שיקולים נוספים המצדיקים דיווח או פנייה אל הפלטפורמות המקוונות, כגון: תפוצת הפרסום בפועל, חומרת הפרסום, מועד הפרסום, פוטנציאל "ויראליות" הפרסום, או האופן שבו עלול הפרסום להתפרש על-ידי מקבלי הפרסום.
 - ג. מלאכת האיוון בין ערכי חופש הביטוי והנגישות למידע ברשת, אל מול ערכי הזכות החוקתית לפרטיות, לכבוד ולשמו הטוב של נמען הפרסום והאינטרס הציבורי - מצדיקה את הוצאת הדיווח, כדי שמפעילי הפלטפורמה המקוונת ישקלו אם להסיר את הפרסום, על פני השארתו ברשת.
- לא למותר לציין, שהשופט מלצר העיר (פסקה 12 לפסק הדין), שמן הראוי שנוהל זה יפורסם לציבור.

⁴⁵ שם, פסקה 14.

בית המשפט פסק שככלל, נדרשת הסמכה סטטוטורית להגשת פניות כאמור לרשתות החברתיות, ו"יש לשקול יוזמת חקיקה מסדירה ומפורטת לגבי מכלול האכיפה הוולונטרית".⁴⁶ בהיעדר חקיקה שכזו, נפסק שניתן להכיר בחוקיותה של האכיפה הוולונטארית על יסוד הסמכות השיורית של הממשלה, הקבועה בסעיף 32 לחוק יסוד: הממשלה. זאת, ככל שלא הוכח שפעולותיה של המחלקה "מביאות באופן ישיר וודאי לפגיעה בזכויות יסוד, וכל עוד לא הונחה... תשתית ראייתית המעלה כי שיקול דעתם של מפעילי הפלטפורמות המקוונות בפועל איננו עצמאי".⁴⁷ עם זאת, בית המשפט קבע כי על מחלקת הסייבר להגביר את השקיפות של פעולותיה במסלול "האכיפה הוולונטרית" ולהנחות עצמה על-פי פסיקה רלוונטית של בית המשפט העליון.⁴⁸

ועדת ארבל המליצה על הקמת "גוף לאומי אשר ישמש מוקד אחד ומרכזי בנושא, וכתובת לכלל הציבור לקבלת סיוע להתמודדות עם פרסומים פוגעניים",⁴⁹ שבין שאר תפקידיו, יהא עליו לסייע "בידי הנפגע לפנות בעצמו לספקיות השירות ולבקש מהן להסיר תוכן פוגעני".⁵⁰ בצד תפקיד זה, יוסמך הגוף הלאומי **לדווח** לספקיות התוכן "כי פורסם תוכן האסור לפי כללי השימוש שלהן".⁵¹ אולם, "פנייה שכזו... תתבצע בהינתן שהתוכן הנדון פוגע באופן חמור בנושא הפרסום ורק אם הוא עולה, לדעת נציגי הגוף המדינתי, כדי עבירה פלילית לפי הדין הישראלי, וכאשר אין אפשרות, בנסיבות העניין, לפעול בדרכים חלופיות, כגון הדרכת הנפגע לפנות בעצמו לספקיות השירות המקוונות, פעילות גישור בין הפוגע לבין הנפגע או כדומה",⁵² ובכל מקרה, "הדיווח לא ייעשה אלא אם בנסיבות העניין קיים אינטרס ציבורי להסרת הפרסום ואם התועלת שבהסרת הפרסום עולה על הפגיעה בחופש הביטוי שתיגרם עקב כך".⁵³

יחד עם זאת, הוצע ש"במקרים קיצוניים, בהם קיים חשש ממשי לפגיעה חמורה בשלומם או בבטחונם של מושא הפרסום... הגוף יהיה רשאי לפנות לספקיות גם אם הפרסום לא יהווה עבירה פלילית".⁵⁴

3.2.3. הסרה מכוח צו שיפוטי

חרף נסיונות שונים להסדיר בחקיקה ראשית את סמכות בית המשפט להורות על הסרת תכנים,⁵⁵ נושא זה טרם הוסדר בישראל בחקיקה, למעט במסגרת הליכים ספציפיים, כמו למשל, בתביעות לשון הרע, שבהן בית

46 שם, פסקה 73 לפסק הדין של השופט מלצר.

47 שם, פסקה 69 לפסק הדין של השופט מלצר.

48 שם, פסקה 73 לפסק הדין של השופט מלצר.

49 דוח ועדת ארבל, עמ' 53.

50 שם, עמ' 70.

51 שם, עמ' 71.

52 שם.

53 שם.

54 שם.

55 הנסיון הידוע ביותר הוא, הצעת חוק להסרת תוכן שפרסומו מהווה עבירה מרשת האינטרנט, התשע"ז-2016 ה"ח הממשלה 1104 (כ"ח בכסליו התשע"ז, 28 בדצמבר 2016), שזכתה לכינוי "חוק הפייסבוק" (להרחבה ראו, ירון אונגר, "אמצעים משפטיים להתמודדות עם תופעת ההסתה ברשת", הלשכה המשפטית של הכנסת (חקיקה ומחקר משפטי), כ' באב תשע"ה (5 באוגוסט 2015, עדכון: 13 ביוני 2018) עמ' 14-16). הצעת החוק ביקשה להסמיך את בית המשפט לתת **צו להסרת תוכן**, אם פרסומו של התוכן "מהווה... עבירה פלילית, וכי בנסיבות העניין יש בהמשך פרסום התוכן כדי לסכן באופן ממשי את ביטחונו של אדם, את בטחון הציבור או את בטחון המדינה" (סעיף 2(א) להצעת החוק). על פי ההצעה, צו כאמור יכול שיהיה מופנה כלפי "מפרסם התוכן או כלפי הבעלים, המנהל, או המפעיל של אתר האינטרנט שבו פורסם התוכן" (שם). בקשה למתן צו כאמור, תוגש "**בהסכמה בכתב של היועץ המשפטי לממשלה** או מי שהוא הסמיך לכך" (סעיף 2(ד)), בהתאם למנגנון פרוצדוראלי שנקבע בהצעת החוק בכל הנוגע למתן בקשה, לבקשה לעיון חוזר, לערעור על החלטת בית המשפט ועוד (להרחבה בעניין זה ראו אצל אונגר שם, עמ' 14-16). עם זאת, בדברי ההסבר להצעת החוק הובהר ש"**החוק המוצע לא נועד להתמודד עם כל סוגי הפרסומים הפוגעניים**. כך, פרסומים הפוגעים בשמו הטוב של אדם או בפרטיותו, כשלעצמם, וככל שאין אפשרות ממשית שיביאו לפגיעה בביטחונו של אדם, בביטחון הציבור או בביטחון המדינה (בלי להפחית מחומרתם), לא ייכללו בגדר הפרסומים שלהסרת תוכנם מכון החוק המוצע".

המשפט מוסמך לתת צו מניעה לשם "איסור הפצה של עותקי הפרסום".⁵⁶ סמכות דומה מסורה לבית המשפט גם בהליכי הגנת הפרטיות ובהליכים מכוח חוק סמכויות לשם מניעת ביצוע עבירות באמצעות אתר אינטרנט, התשע"ז-2017.⁵⁷

אף בעניין זה המליצו רוב החברים בוועדת ארבל, "לייצר בחקיקה הליך עיקרי ומהיר בבית המשפט למתן צו להסרת תוכן. הליך זה יאפשר לאדם הנפגע, או לאחרים, או לבית המשפט בבקשה כאמור במקרים של פגיעה קשה המצדיקה שימוש בכלי מיוחד זה".⁵⁸ התנאי למתן הצו יהיה, בהתאם לעמדת הוועדה, שבית המשפט שוכנע ש"יש בהמשך הפרסום כדי לפגוע באופן ממשי בגופו או בנפשו" של אדם. צו כאמור יכול "שיופנה למפרסם או לספקית השירות המקוונת".⁵⁹

בכל הנוגע לשיקול הדעת שיפעיל בית המשפט, הוצע לקבוע ש"בית-המשפט יוסמך להורות על סעד כאמור רק לאחר שיבחן את נחיצותו של הסעד בדבר הסרת הפרסום או צמצום החשיפה אליו". במסגרת זו, יהא על בית המשפט לבחון "האם במסגרת הסעד המבוקש עלול להיות מוסר או מוגבל גם תוכן... לגיטימי", "האם ניתן לבחור סעד חלופי לסעד המבוקש שפגיעתו בחופש הביטוי וחופש השימוש ברשת – פחותה", וכן "האם יש עניין לציבור בהמשך הפרסום". חשוב לציין שבהקשר זה הודגש, ש"במסגרת האיזונים, יהיה מקום להעניק הגנה מיוחדת לקטינים, בשל פגיעותם, לצד היעדר עניין ציבורי של ממש בהמשך הפרסומים, במרבית המקרים".⁶⁰

בנוסף לכך, הוועדה סברה ש"יש מקום ליצירת הליך דומה בשם המדינה", אך בקשה כאמור תוגש רק במקרים "בהם יש בפרסום בכדי לפגוע באופן ממשי בבטחונו של אדם".⁶¹

עוד הומלץ שייקבעו בחוק "הוראות להבטחת קיומו המהיר של ההליך המשפטי, וזאת על מנת לאפשר לבית-המשפט, במקרים שסבר כי ראוי להורות על הסרת הפרסום או צמצום החשיפה אליו, לצוות על כך בטרם יתפשט הפרסום וישוכפל".⁶²

⁵⁶ סעיף 9(א)(1) לחוק איסור לשון הרע, התשכ"ה-1965.

⁵⁷ סעיף 29(א)(1) לחוק הגנת הפרטיות, התשמ"א-1981. יצוין, שחוק סמכויות לשם מניעת ביצוע עבירות באמצעות אתר אינטרנט, התשע"ז-2017, המתמקד ברשימה מצומצמת ביותר של עבירות, שאינן נוגעות למסמך זה (עבירות הקשורות לפרסום שירותי זנות ומתן מקום להם, פרסומי תועבה, הגרלות ועבירות פרסום של סמים מסוכנים או חומרים מסוכנים) מאפשר לבית המשפט להורות על הסרת תכנים כאמור, אך תכנים מסוג זה אינם רלוונטיים למסמך זה.

⁵⁸ דו"ח ועדת ארבל, עמ' 72.

שאלה שלא הוכרעה היא, האם כתנאי למתן הצו יש להוכיח שפרסומו של התוכן מהווה עבירה פלילית. לדעת חלק מן החברים, "אין הצדקה לכלול תנאי מעין זה באף מסלול, שכן הפגיעה באדם הנגרמת מפרסום, העומדת בבסיס ההצדקה להוצאת צווים מסוג זה, אינה קשורה עניינית לקיומה של עבירה פלילית, ולעניין פנייה על ידי המדינה, משום שראוי... שהמדינה תגן על אזרחיה הנפגעים, גם כאשר הפגיעה איננה מהווה עבירה פלילית" (שם, עמ' 73).
אחרים סברו, ש"קיומה של עבירה פלילית מהווה תנאי נדרש לפנייה לבית המשפט על ידי המדינה, אולם אין לכלול אותו כאשר הפניה היא של האזרח. זאת, מפני שאין הצדקה לפניית המדינה לבית המשפט בהגנה על אדם אלא כשמתיקיימת עבירה פלילית, אז מייצגת המדינה את האינטרס הציבורי לעניין מעשה אסור שקבע המחוקק שהוא מספיק חמור כדי להוות עבירה פלילית, לעומת פניה של הנפגע עצמו, שמגלמת את האינטרס של האדם הפרטי בלבד" (שם, עמ' 73-74).
ויש שסברו ש"נכון שתנאי זה ייכלל בין המבחנים למתן צו בית משפט להסרת תוכן בשני המסלולים", שכן אף במסלול הפרטי, מתן פתח רחב לפניות של פרטים לצווי הסרת תוכן עלול להביא להצפה של פניות לא מוצדקות ולהשתקת השיח" (שם, עמ' 74).

⁵⁹ שם. בנוגע לסעדים שבית המשפט יוסמך להעניק, הוצע לכלול סעדים כנגד המפרסם וכנגד ספק השירות המקוון. במסגרת הסעדים כנגד המפרסם, ניתן יהיה לבקש "צו להסרת הפרסום, צו שיאסור העלאה מחדש של הפרסום, צו לפרסום תיקון של הפרסום, צו המורה לאפשר לנפגע זכות תגובה, צו המורה על פרסום התנצלות, צו המורה למשיב לא לעודד אחרים להשתתף בפרסום פוגעני דומה המכוון לאותו נפגע" (שם). במסגרת הסעדים כנגד ספק השירות, הוצע להסמיק את בית המשפט להורות על הסרת הפרסום, על הגבלת גישה אל הפרסום ועל סינון הפרסום מתוצאות החיפוש (שם).

⁶⁰ שם.

⁶¹ שם.

⁶² שם.

3.3. הסדרי אחריות

באופן עקרוני, את האחריות להפצתם של תכנים פוגעניים ניתן להטיל על שלושה גורמים: על מתווכי הרשת, המאפשרים שימוש ברשת האינטרנט, באתרים, ברשתות חברתיות וכדומה לשם הפצתו של תוכן פוגעני; על מפיץ התוכן; ועל גורמים שונים שעל פי חוק נדרשים לפקח על פעילותם של מפיצי התוכן.

בנוגע להטלת האחריות על מפיצי התוכן, כבר כיום מטילים בתי המשפט אחריות בנוזקין או אחריות פלילית על מפיצי תוכן⁶³ עם זאת, קיימת בעייתיות בשימוש באמצעי זה כאשר מפיצי התוכן הם קטינים. בנוסף יש לזכור, שלשם הטלת אחריות אזרחית על מפיץ התוכן יש לעיתים צורך לחשוף את זהותו. בהתחשב בכך שלא קיים הסדר חקיקתי מפורש בעניין חובתן של ספקיות הגישה לשירותי אינטרנט לחשוף את זהותו של מפיץ התוכן, פסק בית המשפט שאין לחייב את ספקיות הגישה לרשת לחשוף את זהותו.⁶⁴ על רקע פסיקה זו המליצה ועדת ארבל לקדם חקיקה המאפשרת את חשיפת זהות המעוול.⁶⁵

בכל הנוגע לאחריות מתווכי הרשת, נכון למועד כתיבת שורות אלו, חרף נסיונות חקיקה אחדים שביקשו לאפשר את הדבר,⁶⁶ לא קיימת בישראל חקיקה המבהירה שניתן להטיל אחריות להפצתו של תוכן פוגעני על מתווכי הרשת.⁶⁷

בפסיקת בתי המשפט בישראל ניתן למצוא דעות שונות בכל הנוגע לאפשרות להטיל אחריות על מתווכי הרשת מכוחם של חוקים המטילים אחריות אזרחית או פלילית על מפרסמיו של תוכן פוגעני (למשל: לשון הרע, פגיעה בפרטיות, הטרדה מינית וכדומה).⁶⁸ אולם, לכל הדעות, לא ניתן להטיל על מתווכי הרשת אחריות לתוכן פוגעני שלא היה להם חלק בהעלאתו לרשת ולא הוכח שהם היה מודעים להעלאת התוכן או להפצתו.⁶⁹ ועדת ארבל המליצה לאפשר הטלת אחריות אזרחית על מתווכי רשת, רק אם הפרו את חובתם להסיר את התוכן בהתאם למנגנון הודעה והסרה.⁷⁰

יש להדגיש שכל האמור עד כה רלבנטי בעיקר לביוש, שכן הטלת חרם מקוון אינה מוגדרת כעבירה או כעוולה בחוק הישראלי, וממילא, לא ניתן להטיל אחריות, מכל סוג שהוא, על המחרימים.

⁶³ להרחבה בעניין האחריות הפלילית שניתן להטיל על בריוני הרשת ראו אצל אונגר, לעיל הערה 1, עמ' 12-17. לעניין האחריות האזרחית שניתן להטיל עליהם, ראו שם, עמ' 17-18. יש לציין, שאפילו העברת קישור לאתר שבו פורסמו דברי לשון הרע עשויה להיות עילה לתביעה אזרחית בשל הפצת לשון הרע. ראו, ת"א (י-ם) 28572-09-12 **חיים בלומנפלד נ' משה אסולין** (פורסם ב'נבו').

⁶⁴ רע"א 4447/07 **רמי מור נ' ברק אי. טי.סי (1995) החברה לשירותי בזק בינלאומיים בע"מ** (פורסם ב'נבו). ראו בהרחבה אצל אונגר, לעיל הערה 19.

⁶⁵ וראו לעיל הערה 19.

⁶⁶ ראו בהרחבה אצל אונגר, אחריותם של מתווכי הרשת, לעיל הערה 20, עמ' 28-31. וראו גם אצל רועי גולדשמידט, "**תוכן גולשים ואחריות מנהלי אתרי אינטרנט**", מרכז המחקר והמידע, ו' באייר תשס"ח, 11 במאי 2008.

⁶⁷ אונגר, שם, עמ' 28.

⁶⁸ לעניין הטלת אחריות מכוח סעיפים 11 ו-12 לחוק איסור לשון הרע, התשכ"ה-1965, ראו שם, עמ' 22-23 (וראו גם, ת"א (רח"י) 2672-09-13 **מאיר דהן נ' שלום קמיל** (פורסם ב'נבו') עמ' 10 ("יש לראות בפוסטים העולים לקבוצת פייסבוק כפרסום באמצעי תקשורת, ולפיכך הנתבע אחראי בעוולה של לשון הרע, גם מקום שפרסום מסוים הועלה על ידי אדם אחר, כאשר הוא יכול לקבוע אם פוסט כלשהו יוותר במרשתת, או יוסר ממנו"). לעניין הטלת אחריות מכוח סעיפים 4(2) ו-9(2)-(11), ראו שם, עמ' 23. בנוגע לאחריות מכוח סעיף 3(א5) לחוק למניעת הטרדה מינית, התשנ"ח-1998, ראו שם, עמ' 24. לעניין הטלת אחריות מכוח עוולת הרשלנות שבפקודת הנוזקין, ראו שם, עמ' 25-26. לעניין הטלת אחריות פלילית מכוח סעיף 214 לחוק העונשין, התשל"ז-1977 (פרסום תועבה) ראו שם, עמ' 28.

⁶⁹ ראו שם עמ' 22-25. ביטוי לכך ניתן, למשל, בת"א (ת"א) 32986/03 **בושמיץ משה נ' אהרונוביץ' ענת** (פורסם ב'נבו') עמ' 15 ("גם אם ננקוט בגישת פרשנות ליברלית, ונאמר כי תנאי ה"הדפסה" הנו תנאי שולי, והעיקר הוא הגדרת עיתון כאמצעי תקשורת "המכיל חדשות, ידיעות, סיפורי מאורעות..." עדיין אין להכליל בהגדרה זו אתר אינטרנט שאינו יותר מאשר פורום להחלפת דעות בין המשתתפים בו").

⁷⁰ וראו אצל אונגר, לעיל הערה 20.

4. סקירה משווה

4.1. ארצות הברית

4.1.1. הסדרה חינוכית

ברמה הפדראלית נחקקו שני חוקים שתכליתם המוצהרת היא להגן על קטינים בעת השימוש ברשת האינטרנט, לרבות הגנה מפני בריונות ברשתות החברתיות.

חוק ההגנה על ילדים באינטרנט (Children's Internet Protection Act (CIPA)) משנת 2001 יצר מנגנון הקובע שמוסד חינוכי או ספרייה למטרות חינוכיות המבקשים ליהנות מסיוע פדראלי לתקשוב ותקשורת דיגיטאלית (E-rate program),⁷¹ נדרשים לקבוע מדיניות לבטיחות ברשת (Internet safety policy), כתנאי לקבלת הסיוע. על פי החוק, תכנית כאמור אמורה להתייחס, בין השאר, לגישה של קטינים לתכנים לא ראויים ברשת האינטרנט, לבטיחותם של קטינים בעת השימוש בתקשורת דיגיטאלית, לפעילויות לא חוקיות של קטינים ברשת, ולאמצעים להגבלת הגישה של קטינים לתכנים שמזיקים להם.⁷²

קביעתה של המדיניות מחייבת הליך של שימוע פומבי,⁷³ והצגתה לסוכנות התקשורת הפדראלית (FCC), המופקדת על הבקרה והפיקוח על יישומה של המדיניות.⁷⁴

בתקנות מכוחו של החוק האמור נקבע, שהמדיניות לבטיחות ברשת חייבת לכלול בקרה על הפעילות של קטינים ברשת, וכן חינוך בדבר התנהגות ראויה ברשת, לרבות אינטראקציות עם אחרים ברשתות החברתיות ובחדרי צ'אט, ערנות לבריונות רשת ותגובה לתופעה זו.⁷⁵

חוק ההגנה על ילדים במאה ה-21 (Protecting Children in the 21st Century Act) משנת 2007 מתמקד בעיקר בחינוך, הסברה ומחקר, ועל יישומו מופקדת סוכנות הסחר הפדראלית (FTC). על פי החוק, הסוכנות נדרשת לקבוע תכנית לאומית להגברת המודעות הציבורית לבטיחות השימוש של ילדים באינטרנט, לפעול לזיהוי, קידום ועידוד שיטות עבודה מומלצות להגברת בטיחותם של קטינים ברשת האינטרנט, להנגיש מידע עדכני בעניין זה ולאפשר גישה ליוזמות חינוך והגברת המודעות בעניינים אלו בידי מדינות, בתי ספר, משטרה, ארגונים ללא כוונת רווח וכל גורם אחר.⁷⁶

הסדרה חינוכית קיימת גם **ברמה המדינתית**, ופרטיה משתנים ממדינה למדינה.⁷⁷ הרכיבים העיקריים שניתן למצוא בהסדרה שכזו הם:⁷⁸

1. **סעיף מטרה**, המבהיר את ההשפעות המזיקות שיש להתנהגות בריונית ברשת על התלמידים ועל אווירת הלימודים, ומצהיר על כך שכל סוג של בריונות הוא אסור, וכי יש לטפל ברצינות בכל אירוע של בריונות, בידי הנהלת בית הספר, סגל בית הספר, התלמידים ומשפחותיהם;⁷⁹

⁷¹ לפרטים בעניין תכנית סיוע זו ראו [כאן](#).

⁷² [47 U.S. Code § 254\(I\)\(1\)\(A\)](#).

⁷³ [47 U.S.C § 254\(I\)\(1\)\(B\)](#).

⁷⁴ [47 U.S.C § 254\(I\)\(3\)\(A\)](#).

⁷⁵ [47 CFR § 54.520\(c\)\(1\)\(i\)](#).

⁷⁶ [15 U.S.C Ch. 91A §6551](#).

⁷⁷ בחלק מן המדינות ההסדרה מבוססת על חקיקה ראשית בלבד ובחלקן גם על כללי מדיניות. לריכוז של המידע בעניין זה ראו [באתר המחלקה לשירותי בריאות ורווחה של ממשלת ארצות הברית המוקדש למניעת בריונות במערכת החינוך](#), [כאן](#).

⁷⁸ על פי האתר הממשלתי הלאומי למניעת בריונות במערכת החינוך.

⁷⁹ ראו למשל, [California education code § 234\(b\)](#).

2. **סעיף הגדרה**, המגדיר מהי בריונות בכלל, ובריונות רשת בפרט,⁸⁰ **מבהיר כי היא כוללת גם הדרה חברתית** (social exclusion) ומתייחס **להיקף ההוראות הרלוונטיות**, באופן המבהיר, שהן חלות בתוך בית הספר, במהלך פעילות בית ספרית, בשימוש בטכנולוגיה השייכת לבית הספר, בדרך המשפיעה על אווירת הלימודים⁸¹ וכדומה⁸²;
3. **הוראות המחייבות את גורמי החינוך המקומיים לפתח וליישם מדיניות האוסרת בריונות**, באמצעות הליך שיתופי המערב את כל הגורמים הקשורים לחינוך, לרבות הנהלת בית הספר, התלמידים, המורים, המשפחות והקהילה,⁸³ וכן הוראות בעניין הבקרה והעדכון של המדיניות.⁸⁴ על פי רוב, בחוק יפורטו הנושאים המרכזיים שאמורים להיכלל במדיניות זו, שאמורה לכלול **הוראות בעניין דיווח וחקירה של אירועי בריונות** (לרבות הוראות בעניין זיהוי המדווח ומקבל הדיווח, דיווח אנונימי והגנה על המדווח, הגשת דוחות מטעם בית הספר בנוגע לטיפול באירועי בריונות, יידוע הורי הפוגע והנפגע, ובנסיבות המתאימות, דיווח לרשויות האכיפה⁸⁵);
4. **הוראות בעניין יידוע סגל בית הספר**, התלמידים ובני משפחותיהם בדבר המדיניות הנוגעת למניעת תופעות של בריונות והטיפול בהן⁸⁶;
5. **הוראות בעניין אמצעי המשמעת** שיעשה בהם שימוש מדורג, בהתאם לאופיו של האירוע, לעברו של התלמיד וכדומה⁸⁷;
6. **הוראות בעניין ההגנה והתמיכה לנפגעי הבריונות**, באמצעות הגבלת הפגיעה או הפניה לייעוץ או טיפול נפשי וכדומה⁸⁸;
7. **הוראות בעניין חינוך מניעתי**, העוסקות בחינוך והדרכה ברמה הבית ספרית והקהילתית בכל הנוגע למניעת בריונות⁸⁹;
8. **הוראות בעניין הכשרת סגל ההוראה והמנהל** בכל הנוגע לזיהוי, מניעה ותגובה לבריונות⁹⁰;
9. **הוראות בעניין מעורבות ההורים**, העוסקות בשיתוף ההורים בגיבוש המדיניות להתמודדות עם תופעות של בריונות רשת, ביידוע ההורים כל אימת שילדיהם מעורבים בבריונות וכדומה.⁹¹

4.1.2. הסדרי הגנה

מנגנון של הודעה והסרה קיים אמנם בחקיקה הפדראלית בכל הנוגע להפרה של זכויות יוצרים,⁹² אך לא בכל

⁸⁰ ראו למשל, [Florida Statutes Annotated §1006.147](#).

⁸¹ יש לציין, שבפרשת Kowalski נקבע שגם ביוש של תלמיד על ידי תלמיד אחר, כשהוא נעשה מביתו של המבויש, עשוי להקים עילה לנקיטת אמצעי משמעת על ידי בית הספר, אם הביוש קשור לבית הספר ויש בו כדי להשפיע לרעה על אווירת הלימוד בו (Kowalski v. Berkeley County Schools 652 F.3d 565 (4th Cir. 2011)).

⁸² ראו למשל, [Kentucky Revised Statutes Annotated §158.148](#).

⁸³ ראו למשל, [Arkansas Code Annotated §6-18-514](#).

⁸⁴ ראו למשל, (4) [Nebraska Revised Statutes §79-2.137](#).

⁸⁵ ראו למשל, [Louisiana Revised Statutes Annotated §17:416.13](#).

⁸⁶ ראו למשל, (d) [North Carolina General Statute §115C-407.16](#); [NJ Rev Stat § 18a:37-15.2](#) (2018).

⁸⁷ ראו למשל, [New York Education Law §13](#).

⁸⁸ ראו למשל, [Maryland Code Annotated, Education §7-424.3](#); [Administrative Rules of Montana § 10.55.719](#).

(5)(h).

⁸⁹ ראו למשל, [Texas Education Code Annotated §28.002 \(2\)\(c-3\)](#).

⁹⁰ ראו למשל, [Iowa Code §280.28 \(4\)](#).

⁹¹ [105 Illinois Compiled Statutes §5-10-20.14](#).

⁹² Online Copyright Infringement Liability Limitation Act, [17 U.S.C § 512](#).

הנוגע לפגיעה מקוונת הבאה לידי ביטוי בחרם וביוש ברשתות החברתיות.⁹³

ככל הידוע, אף לא קיימת חקיקה פדראלית או מדינתית המאפשרת לגוף מטעם המדינה לבקש ממנהלי הרשת החברתית להסיר תוכן פוגעני⁹⁴ או מאפשרת לבית המשפט לצוות על כך,⁹⁵ או ליתן צווים שתכליתם למנוע מן הפוגע לפעול בדרך שתאפשר לו להמשיך את הפגיעה.

4.1.3. הסדרי אחריות

באשר לאחריות הפלילית של מפיצי התוכן, ככל הידוע, נכון למועד כתיבת שורות אלו, לא קיימת ברמה הפדראלית, הוראה הקובעת את הביוש או את החרם ברשתות החברתיות כעבירה פלילית עצמאית.⁹⁶ יחד עם זאת, בריונות רשת יכולה להקים עילה לאישום פלילי מכוח עבירות ההטרדה, הן ברמה הפדראלית⁹⁷ והן ברמה המדינתית.⁹⁸

בחלק מן המדינות תוקנו עבירות ההטרדה באופן שיכסה גם את ההטרדה המקוונת,⁹⁹ ועשוי לכלול אף הפצה של תכנים שיש בהם משום ביוש. במדינות מעטות אף נקבעה עבירה פלילית ישירה העוסקת בבריונות ברשת, לעיתים תוך התייחסות ישירה לבריונות כלפי קטינים.¹⁰⁰

⁹³ יוער, שסעיף (1)(c) 230 לחוק ההגנות בתקשורת (47 U.S. Code § 230(c)(1)) מעניק חסינות למתווכי רשת מפני אחריות אזרחית בכל הנוגע לתוכן פוגעני שהופץ על גבי פלטפורמה דיגיטאלית שהם מפעילים או אחראים לניהולה. להרחבה בנוגע לפרשנות סעיף זה בפסיקה בתי המשפט בארצות הברית ראו, ירון אונגר, אחריותם של מתווכי רשת, לעיל הערה 20, עמ' 36-38. וראו גם, **דוח ועדת ארבל**, עמ' 151.

מאחר שחסינות זו חלה רק כאשר המתווך נמנע מלהסיר את התוכן חרף בקשה שהועברה אליו לעשות כן, ובהתחשב בהוראה שבחוק האמור, הקובעת שלא ניתן להטיל אחריות על מתווכי הרשת מכוחה של חקיקה מדינתית באופן הסותר את הוראותיו (47 U.S. Code § 230(e)(3)), לא ניתן ליישם בארצות הברית את מנגנון ההודעה וההסרה בכל הנוגע להפצה של תכנים שאין בהם משום הפרה של זכויות יוצרים. על רקע זה, יש שהציעו לתקן את חוק ההגנות בתקשורת, באופן שיאפשר את יישום מנגנון זה אף בנוגע לתכנים שאין בהם משום פגיעה בזכויות יוצרים. ראו למשל,

Michael L. Rustad & Thomas H. Koenig, "Rebooting Cybertort Law", 80 WASH. L. REV. (2005) 335, 389 ("Our reform proposal continues to give ISPs immunity for mere conduit, caching, and hosting activities, unless they have actual notice. We favor a synchronized "notice, takedown, and put-back" regime for all civil and criminal wrongdoing. The ISP with actual notice will be liable... when it does not take prompt corrective measures. Finally, the ISP must act "expeditiously" to remove or disable access to the allegedly infringing material or the subject of the infringing activity"); Bradley A. Areheart, "Regulating Cyberbullies Through Notice-Based Liability" 117 YALE LAW JOURNAL (2007), at 43 ("The government should implement a notice and take-down regulatory scheme... to curtail ISP immunity for certain forms of tortious cyberbullying"); Alison V. King, "Constitutionality of Cyberbullying Laws: Keeping the Online Playground Safe for Both Teens and Free Speech", 63 VANDERBILT LAW REVIEW 845 (2019), p. 878 ("Congress should revise the CDA to create notice based liability for ISPs and website operators, thereby requiring them to remove defamatory content upon notification").

להשלמת התמונה יצויין, שחוק ההגנות בתקשורת מעניק למתווכי הרשת חסינות אף מפני תביעה אזרחית הנוגעת להחלטתם להסיר תוכן מגונה, זימה, תוכן הגורם לזעזוע, תוכן אלים יתר על המידה, מטריד או שמן הראוי להסירו מכל סיבה אחרת (47 U.S. Code § 230(c)(2)). הוראה זו מקילה על הרשתות החברתיות להסיר תכנים פוגעניים ביוזמתן.

⁹⁴ לעומת זאת, בהקשרים של ביטחון לאומי, מקובל שהממשל הפדרלי מבקש ממנהלי רשתות חברתיות להסיר תוכן שעלול לפגוע בביטחון הלאומי. להרחבה בעניין זה ראו אצל אונגר, אחריות מתווכי הרשת, לעיל הערה 20, עמ' 22-23.

⁹⁵ ראו גם, **דוח ועדת ארבל** עמ' 151 ("יצוין כי, בארצות הברית לא קיים הסדר המסמך בתי משפט פדרליים או מדינתיים להורות לאתרים להסיר תכנים"). וראו גם,

Ila Tyagi, "Internet takedowns: A global perspective" Ikigai Law (2020) ("The United States of America currently has no laws on the take down of online content").

⁹⁶ הנסיון הידוע ביותר לחוקק חוק שיהפוך את בריונות הרשת לעבירה פלילית ברמה הפדראלית נעשה בחקיקת ה-Megan Meier Cyberbullying Prevention Act, 2009. לדיון בהצעת חוק זו ובנסיבות שהובילו לגינתה ראו אצל אונגר, לעיל הערה 1, עמ' 18-19.

⁹⁷ להרחבה בעניין זה ראו אצל Shira Auerbach, "Note, Screening Out Cyberbullies: Remedies for Victims on the Internet Playground", 30 CARDOZO L. REV. 1641, 1663

⁹⁸ ראו למשל, [Missouri Revised Statutes § 565.090](#); [Massachusetts General law § 43A](#)

⁹⁹ ראו למשל, [Kentucky Statutes § 525.080](#)

¹⁰⁰ כך למשל, "בארקנסו הוגדרה העבירה כעבירה מסוג עוון, שהעונש המרבי בגינה הוא מאסר של 90 ימים וקנס היכול להגיע עד ל-1,000 דולר. העבירה אוסרת על תקשורת באמצעים אלקטרוניים בכוונה להפחיד, לכפות, לאיים, לנצל, להטריד

בכל הנוגע לאחריות האזרחית של מפיצי התוכן, לא קיימת הוראה, הן ברמה הפדראלית והן ברמה המדינתית, הקובעת את הביוש או החרם ברשתות החברתיות כעוולה עצמאית,¹⁰¹ אך הפצת תכנים כאמור עשויה להוות, במקרים המתאימים, עוולה אזרחית מכוח דיני לשון הרע, הגנת הפרטיות וכדומה.¹⁰²

בנוגע לאחריותן של הרשתות החברתיות, כאמור לעיל, חוק ההגנות בתקשורת מעניק לרשתות חסינות מפני אחריות בכל הנוגע לתוכן פוגעני המופץ ברשת,¹⁰³ ולפי פסיקת בית המשפט, חסינות זו תעמוד גם כאשר הרשת היתה מודעת להפצת התוכן ואף התבקשה להסירו.¹⁰⁴

יחד עם זאת, בשנים האחרונות הונחו על שולחן הקונגרס הצעות חקיקה רבות, המבקשות לשנות מצב משפטי זה, ולאפשר להטיל על הרשתות החברתיות אחריות להפצתו של תוכן שאינו חוקי.¹⁰⁵

4.2. קנדה

4.2.1. הסדרה חינוכית

הסדרה חינוכית מצויה בחקיקה של הפרובינציות והטריטוריות המרכיבות את הפדרציה הקנדית.¹⁰⁶ לשם ההדגמה, תוצג ההסדרה הנהוגה ב**קוויבק**, שבשנת 2012 תיקנה את **חוק החינוך**¹⁰⁷ כדי לתת מענה לכל גילויי הבריונות בבתי הספר בכלל, ולבריונות רשת בפרט, **לרבות תופעות של חרם וביוש ברשתות**

או לגרום חרדה תוך התנהגות קשה, חוזרת או עוינת כלפי הזולת (Ark. Code §§ 5-4-401, 5-4-201, [5-71-217](#) (b)) (ב) אשר העונש בגינה יכול להגיע לחצי שנת מאסר או לקנס של 500 דולר. העבירה הוגדרה כהעברת תקשורת אלקטרונית טקסטואלית, ויזואלית, בכתב או בעל פה, מתוך כוונת זדון לאלץ, לנצל, להכאיב או להפחיד אדם שגילו אינו עולה על 18 שנים (LA Rev Stat § 14:40.7). במיזורי תוקנה עבירת הבריונות, כך שתחול גם על בריונות ברשת. בריונות מוגדרת כהפחדה או הטרדה, הגורמים לתלמיד הסביר לחשוש לשלומו הפיזי או לרכושו, באמצעות פעולות פיזיות לרבות תנועות גוף, אמצעים מילוליים, אמצעים אלקטרוניים או תקשורת כתובה, וכן איום בפעולת תגמול כנגד המדווח על המעשים האמורים (MO Rev Stat § 160.775) "**דוח ועדת ארבל**, עמ' 154, הערה 339, וראו שם דוגמאות נוספות מנבדה, קרוליינה הצפונית, טנסי, וושינגטון ומישיגן).

וראו גם, **דוח ועדת ארבל**, עמ' 153-155 ("ב-17 ממדינות ארצות הברית קיים איסור פלילי על לשון הרע... בכל מדינות ארצות הברית, למעט וויסקונסין ואלסקה, קיימת חקיקה מדינתית בנושא הטרדה אלקטרונית. ב-8 מדינות בלבד נקבעה עבירה פלילית חדשה האוסרת על פרסום של פרסומים אלקטרוניים פוגעניים, כאשר חלק מהעבירות מוגבלות לפגיעה בקטינים בלבד").

¹⁰¹ ראו אצל אונגר, לעיל הערה 1, עמ' 21; **דוח ועדת ארבל**, עמ' 153 ("בחקיקה הפדראלית האמריקאית לא קיימת חקיקה אזרחית ייחודית, שנועדה ליצור עוולה האוסרת על פרסומים פוגעניים ברשת"); שם, עמ' 155 ("לפי בדיקתנו, בחקיקה המדינתית לא קיימת עוולה ייחודית כנגד בריונות ברשת").

¹⁰² ראו בהרחבה אצל אונגר, לעיל הערה 1, עמ' 21-22.

¹⁰³ יש לציין שבעבר שולבה בחוק ההגנות בתקשורת הוראה המאפשרת להטיל אחריות אזרחית על מתווכי רשת בשל תוכן פוגעני שהופץ באמצעותם. אולם, בית המשפט קבע שהוראה זו איננה חוקתית ובשל כך היא בוטלה (Reno v. ACLU, 521 U. S. 844 (1997)).

¹⁰⁴ [Zeran v. America Online, Inc.](#), 129 F.3d 327 (4th Cir. 1997). See also, King, Suora note 93, p. 854 ("After Zeran, ISPs enjoy full immunity from civil liability as publishers and distributors of online speech, even when they receive notice that they are supporting tortious content. Consequently, even if a cyberbullying victim notifies an ISP about defamatory material available through its service, the ISP would be under no legal obligation to restrict access to the material, allowing it to remain on the Internet indefinitely. The same blanket immunity applies for website and listserv operators").

¹⁰⁵ להרחבה בעניין זה ראו, ירון אונגר, **הסדרת ההסרה של תכנים ברשתות החברתיות**, הלשכה המשפטית (חקיקה ומחקר משפטי) 24 במרץ 2021 עמ' 3-6.

¹⁰⁶ להסדרה חינוכית בפרובינציות ראו גם אצל אונגר, לעיל הערה 1, עמ' 24, **דוח ועדת ארבל**, עמ' 161, ובעיקר, [Media Smarts, Canada Centre For Digital and Media Literacy, Cyberbullying and the Law: How the Law Addresses Cyberbullying.](#)

¹⁰⁷ [Act to prevent and deal with bullying and violence in schools, 2012](#)

החברתיות.¹⁰⁸ החוק מחייב את מנהל בית הספר להכין, בשיתוף עם צוות בית הספר,¹⁰⁹ **תכנית למאבק בבריונות ובאלימות**, שתאושר בידי הנהלת בית הספר (governing board),¹¹⁰ תופץ להורי התלמידים, תעבור ביקורת בכל שנה ובמידת הצורך תעודכן. תכנית כאמור תכלול את הרכיבים הבאים:

1. ניתוח המצב השורר בביה"ס בתחום הבריונות והאלימות;
2. אמצעים לחיסול כל הצורות של הבריונות והאלימות;
3. אמצעים לעידוד שותפות עם ההורים במניעת בריונות ואלימות וביצירת אוירת לימודים בריאה ובטוחה;
4. פרוצדורה לדיווח ורישום של תלונות הנוגעות לבריונות ואלימות, ובייחוד בכל הנוגע לשימוש ברשתות החברתיות למטרות בריונות רשת;
5. הפעולות שיש לנקוט בשעה שתלמיד, מורה או כל עובד אחר של בית הספר נחשף לבריונות או אלימות;
6. אמצעים להגנה על הסודיות של כל דיווח או תלונה הנוגעים לבריונות או אלימות;
7. אמצעי פיקוח או תמיכה לכל תלמיד שהוא קרוב לבריונות או אלימות, לעדים לה ולפוגע;
8. אמצעי משמעת מוגדרים, הנוגעים לבריונות ואלימות, בהתאם לחומרתם ולהיותם אירועים חוזרים;
9. הוראות בדבר המעקב אחר כל דיווח ותלונה בענייני בריונות ואלימות.
10. פירוט של הפעולות שעל המנהל לנקוט כלפי הנפגע והוריו וכלפי הפוגע והוריו.

הטמעתה של התכנית והטיפול בתלונות הם באחריות המנהל, הנדרש גם ליידע את הורי התלמידים בדבר אמצעי המשמעת שבחר לנקוט בהם ובדבר זכותם לקבל סיוע מאיש סגל ייעודי, וכן ליידע את מפקח בית הספר בדבר התלונה והטיפול בה.¹¹¹

במקביל לתכנית האמורה, על בית הספר לקבוע גם **קוד ההתנהגות** (rules of conduct) לבית הספר. קוד זה יוצג בפני התלמידים והוריהם, ויכלול הבהרות בנוגע לצורת ההתנהגות המצופה מן התלמידים בכל עת, את ההתנהגויות וצורות ההבעה האסורות, **לרבות בעת השימוש ברשתות החברתיות**, ויבהיר את אמצעי המשמעת הרלוונטיים להפרת קוד זה.¹¹²

כמו כן, הנהלת בית הספר נדרשת להפיק מדי שנה דוח המפרט ומעריך את הישגי בית הספר במניעת הבריונות, שיוגש להורים, לצוות בית הספר ולנציב תלונות התלמידים (Student Ombudsman).¹¹³

בנוסף, החוק **מעודד שיתוף של התלמידים במאבק בבריונות ברשת**, קובע שקידום היחס המכבד בין התלמידים הוא מתפקידה של מועצת התלמידים,¹¹⁴ ודורש מן המנהל לתמוך בכל יוזמה של תלמידים שנועדה להיאבק בגילויי בריונות ברשתות החברתיות.¹¹⁵

¹⁰⁸ [Education act](#) § 13(1.1) ("the word "bullying" means any repeated direct or indirect behaviour, comment, act or gesture, whether deliberate or not, **including in cyberspace**, which occurs in a context where there is a power imbalance between the persons concerned and which causes distress and injures, hurts, oppresses, intimidates or ostracizes").

¹⁰⁹ See also Ibid. § 96.12.

¹¹⁰ Ibid. § 75.1 – 75.3, 77.

¹¹¹ Ibid. § 96.12.

¹¹² Ibid. § 76.

¹¹³ Ibid. § 83.1.

¹¹⁴ Ibid. § 96.6.

¹¹⁵ Ibid. § 96.7.1.

יש לציין שבאלברטה הוטלה על התלמידים **חובה** לפעול כנגד בריונות הרשת. ראו למשל, [School Act, Alberta Consolidated Statutes, RSA 2000, c S-3](#) § 12(h) ("A student shall... (h) refrain from,

4.2.2. הסדרי הגנה

ככל הידוע, נכון למועד כתיבת שורות אלה לא קיימת חקיקה פדראלית או חקיקה בפרובינציות המסדירה מנגנון של הודעה והסרה של תכנים מן הרשתות החברתיות.

יחד עם זאת, מפסיקת בתי המשפט עולה שבית המשפט עשוי להטיל אחריות על הרשת החברתית לתוכן שהופץ דרכה, אם זו תהיה מודעת להפצת התוכן ותימנע מלהסירו לבקשת הנפגע.¹¹⁶

הסרת תכנים מכוח צו שיפוטי, קיימת בחקיקה פדראלית בנוגע להפצה של תכנים אינטימיים ללא הסכמה (אך ורק במסגרת הליך פלילי הנוגע להפצת התכנים),¹¹⁷ ובחקיקה של הפרובינציות, אף בנוגע להפצה של דברי הסתה לאלימות, לרצח עם וכדומה.¹¹⁸

מנגנון הגנה ייחודי אומץ בחוק התמונות האינטימיות וההגנה ברשת של פרובינציית נובה סקוטיה.¹¹⁹ מנגנון זה קובע שמי שנפגע מכל מעשה המוגדר כבריונות רשת¹²⁰ יוכל לפנות לבית המשפט ולבקש שיוציא נגד הפוגע כל אחד מן הצווים הבאים :

1. צו האוסר יצירת תקשורת המוגדרת כבריונות רשת ;
 2. צו האוסר יצירת קשר עם המבקש או עם אדם אחר ;
 3. צו המחייב את הפוגע להסיר או למנוע גישה לתוכן שהעלה לרשת ;
 4. צו המצהיר על כך שהפוגע היה מעורב בבריונות רשת ;
 5. צו המפנה את הצדדים ליחידה לפתרון סכסוכים בסוכנות ייחודית שהוקמה על פי חוק לטובת הגנה על נפגעי בריונות רשת ;
 6. כל צו אחר שייקבע בתקנות או שלדעת בית המשפט הוא צודק וסביר לאור הנסיבות.¹²¹
- כאשר הביוש כרוך בהפצה של תמונות אינטימיות,¹²² הנפגע יוכל לבקש מבית המשפט צו האוסר על הפצת

report and not tolerate bullying or bullying behaviour directed toward others in the school, **whether or not it occurs within the school building, during the school day or by electronic means**").

¹¹⁶ Emily B. Laidlaw, and Hilary Young, "[Internet Intermediary Liability in Defamation](#)" Osgoode Hall Law Journal 56.1 (2018) : 112, 115-120, 122.

¹¹⁷ [Criminal Code](#), RSC 1985, c C-46 § 164.1.

¹¹⁸ ראו **דוח ועדת ארבל**, עמ' 159.

¹¹⁹ [Intimate Images and Cyber-protection Act, 2017](#), חוק זה החליף את חוק בטיחות הרשת (Cyber-safety Act, 2013), שהתקבל על רקע לחץ ציבורי בעקבות מותה של נערה שהיתה קרוב לבריונות רשת. חוק זה בוטל על ידי בית המשפט ([Crouch v Snell](#), 2015 NSCC 340), לאחר שמצא שהוא אינו עומד במבחנים שנקבעו בחוק ובפסיקה בכל הנוגע לפגיעה בחופש הביטוי, משום שהגדרת בריונות הרשת שנקבעה בו היתה רחבה מדי, ומשום שהחוק לא היה מידתי והפרוצדורה שנקבעה בו בכל הנוגע למתן צו ההגנה פגעה בעקרונות הצדק הטבעי, ואף לא קבעה מסגרת ברורה להפעלת שיקול הדעת בידי בית המשפט.

¹²⁰ [Intimate Images and Cyber-protection Act](#), 2017 § 3(c) ("...an electronic communication, direct or indirect, that causes or is likely to cause harm to another individual's health or well-being where the person responsible for the communication maliciously intended to cause harm to another individual's health or well-being or was reckless with regard to the risk of harm to another individual's health or well-being, and may include: (i) creating a web page, blog or profile in which the creator assumes the identity of another person, (ii) impersonating another person as the author of content or a message, (iii) disclosure of sensitive personal facts or breach of confidence, (iv) threats, intimidation or menacing conduct, (v) communications that are grossly offensive, indecent, or obscene, (vi) communications that are harassment, (vii) making a false allegation, (viii) communications that incite or encourage another person to commit suicide, (ix) communications that denigrate another person because of any prohibited ground of discrimination... or (x) communications that incite or encourage another person to do any of the foregoing").

¹²¹ Ibid. § 6(1).

¹²² Ibid. § 3 ("a visual recording of a person made by any means, including a photograph, film or video recording,

התמונות, צו המחייב את המפיץ להסירן מן הרשת או למנוע גישה אליהן, וכן צו המצהיר על כך שהתמונות שהופצו הן תמונות אינטימיות.¹²³

לאחר שהתוכן הפוגעני הופץ, הנפגע יוכל לבקש מבית המשפט שיתן אחד מן הצווים הבאים :

1. להורות לאדם או חברה שיש בידם מידע שעשוי לסייע בזיהוי הפוגע, להעביר מידע זה למבקש ;
2. להורות על הסרת התוכן או על הגבלת הגישה אליו ;
3. ליתן כל צו אחר המחייב לבצע פעולה אחרת שהיא צודקת בנסיבות העניין.¹²⁴

להשלמת התמונה יצויין, שבמרץ 2020 פורסם דוח מסכם של ה-Law Commission של אונטריו,¹²⁵ ובו המלצות רבות הנוגעות להתמודדות עם תופעות של חרם וביוש ברשתות החברתיות. ביניהן, ההמלצה לקבוע **מנגנון הגנה המשלב בין מודל ההודעה וההסרה למודל ההסרה מכוח צו שיפוטי, ואף מבקש לעודד פתרון של סכסוכים בדרך של התדיינות בין הפוגע לנפגע**. בהתאם למנגנון המוצע, מי שחש עצמו נפגע מפרסום ברשת החברתית, יוכל להגיש למנהל הרשת הודעה על התוכן הפוגעני ובקשה להסירו. משהתקבלה הודעה כאמור, המנהל לא יידרש לשקול את חוקיות התוכן או את ההצדקה להסרתו, אלא לאתר את מפיץ התוכן ולהפנות את הבקשה להתייחסותו. אם לא התקבלה תגובה מאת מפיץ התוכן תוך זמן קצוב, או שהמנהל לא הצליח לאתר, יוסר התוכן מן האתר.¹²⁶ אם מפיץ התוכן מתנגד להסרת התוכן, נפגע החש שהתוכן שפורסם פוגע בשמו הטוב יוכל להגיש תביעת לשון הרע נגד המפיץ. אולם, תביעה כאמור ניתן יהיה להגיש אך ורק לאחר שיחלפו ארבעה שבועות, המוגדרים כתקופה למשא ומתן (negotiation period), שבמהלכה ינהלו הצדדים משא ומתן ביניהם בכל הנוגע להסרת התוכן או עריכתו מחדש. אם בתום תקופה זו לא הושגה הסכמה, יוכל הנפגע לפתוח בהליך אזרחי נגד מפיץ התוכן.¹²⁷ בהמשך לכך, הומלץ לתקן את חוק איסור לשון הרע באופן שיאפשר לנפגע לבקש מבית המשפט סעד זמני (interlocutory injunctive) לשם מניעת נזק עתידי כתוצאה מהמשך הפרסום,¹²⁸ ובסיומו של ההליך, אם נמצא שטענותיו מוצדקות, להסמיך את בית המשפט

(i) in which a person depicted in the image is nude, is exposing the person's genital organs, anal region or her breasts, or is engaged in explicit sexual activity, (ii) that was recorded in circumstances that gave rise to a reasonable expectation of privacy in respect of the image, and (iii) where the image has been distributed, in which the person depicted in the image retained a reasonable expectation of privacy at the time it was distributed").

¹²³ Ibid. § 6(1).

¹²⁴ Ibid. § 6(2).

¹²⁵ מדובר בגוף המורכב מנציגים של היועץ המשפטי, האקדמיה ועורכי הדין באונטריו, וייעודו העיקרי הוא לבחון את החוק הקיים, להציע דרכים לשיפור ולהגביר את יעילותו, וכן לבחון רפורמות משפטיות נחוצות בעניינים שונים. להרחבה, ראו באתר של גוף זה [כאן](#).

¹²⁶ Law Commission of Ontario, [Defamation Law in the Internet Age](#) Final Report (March, 2020) p. 81-95.

¹²⁷ לתרשים זרימה המתאר היטב את ההצעה, ראו שם, עמ' 17.

¹²⁸ Ibid. p. 43 ("plaintiffs should be permitted to seek interlocutory injunctive relief where necessary and appropriate to prevent future reputational harm").

כפי שהודגש על ידי בית המשפט בפרשת *Moghtadaei* (2020 CanLII 75615 (ON SC)) [Moghtadaei](#), *Maison Privé v Moghtadaei*, 2020 CanLII 75615 (ON SC)) המשוכה שיש לעבור בבקשה לסעד זמני בתביעות לשון הרע תהיה גבוהה באופן יחסי, בהתחשב בכך שהסעד מגביל את הביטוי. בפרשת *Franklin* (2018 ONSC 296, at paragraph 15) *Fortress Real Developments Inc. v. Franklin*, 2018 ONSC 296, at paragraph 15) קבע בית המשפט באונטריו שסעד כאמור יינתן במקרים חריגים ביותר, כאשר הסיכוי שהתביעה תתקבל הוא גבוה במיוחד. בפרשת *Ronin* (2017 ONSC 6693 (Ont. Div Ct.) at para. 19) *Bagwallav. Ronin et al.* 2017 ONSC 6693 (Ont. Div Ct.) at para. 19) אומץ מבחן משולש שלפיו סעד כאמור יינתן בתנאים הבאים :

1. התובע הוכיח שהביטוי נשוא התביעה הוא ביטוי שיש בו לשון הרע באופן מובהק ;
2. כאשר ברור שאין עומדת ליכות הנתבע ההגנה של הערה הוגנת (fair comment) ;
3. כאשר התובע שכנע את בית המשפט שסירוב למתן הסעד יגרם לו נזק בלתי הפיך.

יחד עם זאת, חשוב לציין שבפרשת *Day* (2019 ONCA 244, at paragraphs 22 and 23) *Levantv. Day* 2019 ONCA 244, at paragraphs 22 and 23) הדגיש בית המשפט שהיקף ההגנה שתנתן לביטוי תלוי במידה רבה באיכות הביטוי (quality of the expression) ובמניע של המפרסם.

4.2.3. הסדרי אחריות

ככל הידוע, לא קיימת בקנדה חקיקה הקובעת את החרם או את הביוש ברשתות החברתיות כעבירה עצמאית. יחד עם זאת, מעשים מסוג זה עשויים להקים **אחריות פלילית**¹³⁰ מכוחן של כמה עבירות לפי הקוד הפלילי של קנדה,¹³¹ ובהן למשל: עבירת ההטרדה (סעיף 264), עבירות לשון הרע (סעיפים 301-298), העבירה של הפצה של חומר מציצני (סעיף 162(4)), העבירה של הפצת תוכן אינטימי ללא הסכמה (סעיף 162.1), העבירה של הפצת חומר תועבה (סעיף 163(1)), העבירה של הפצת פורנוגרפיה ילדים (סעיף 163.1(2)) ואפילו, במקרים חמורים במיוחד, עבירה של עידוד התאבדות (סעיף 241).

כמו כן, ברמה הפדראלית, נראה שלא קיימת חקיקה הקובעת את החרם או את הביוש ברשתות החברתיות כעוולה עצמאית, אם כי, ביוש עשוי להוות עוולה של לשון הרע. כאשר פרסום של תוכן צפוי לגרום נזק, ניתן יהיה לתבוע את מפיץ התוכן על יסוד עוולת הרשלנות.¹³²

בחלק מן הפרובינציות והטריטוריות נקבעה עוולה מיוחדת של בריונות רשת,¹³³ ובמניטובה אף הוטלה **אחריות אזרחית על הוריו של קטין** שביצע מעשי בריונות ברשת, אם הוכח שהם התרשלו בפיקוח עליו.¹³⁴ כאמור לעיל, מן הפסיקה עולה שמתווכי הרשת יזכו לחסינות מוגבלת בכל הנוגע לתכנים שהופצו באמצעות פלטפורמות שהם מנהלים, המותנית בכך שהם לא היו מודעים להפצת תוכן פוגעני, ומשעה שנודע להם על הפצתו, פעלו להסרתו מן הרשת.

4.3. אוסטרליה

4.3.1. הסדרה חינוכית

הסדרה חינוכית של בריונות רשת ברשתות החברתיות מבוססת בעיקר על חקיקה מדינתית וטריטוריאלית (אוסטרליה היא פדרציה המורכבת ממדינות וטריטוריות). כך למשל, תקנות החינוך של דרום אוסטרליה מכירות בסמכות המנהל להעניש תלמיד בדרך של השעיה או הרחקה, בין השאר בגין מעשים של בריונות רשת, אם יש לו יסוד סביר להאמין שהתלמיד פעל בדרך שיש בה איום על הבטיחות

¹²⁹ Law Commission of Ontario. *ibid.* At Fn. 126, p. 106 ("The new Defamation Act should provide that, where a court gives judgment for the plaintiff in an online defamation action, the court may order any person having control over the defamatory publication to take it down or otherwise restrict its accessibility").

¹³⁰ חרף ההגדרה הרחבה של הפרסום בסעיף 299 לקוד הפלילי, ריד (לעיל הערה **שגיאה! הסימניה אינה מוגדרת.**, עמ' 21-22) סבור שטענת ההגנה של הפצה בתום לב (innocent dissemination) עשויה לעמוד לזכותם של מתווכי רשת, ככל שאלו לא היו מודעים להפצת התוכן.

¹³¹ See also: Standing Senate Committee on Human Rights, [Cyberbullying Hurts: Respect for Rights in the Digital Age](#) Fn. 306; Report to the Federal/Provincial/Territorial Ministers Responsible for Justice and Public Safety: [Cyberbullying and the Non-consensual Distribution of Intimate Images](#) (June 2013), p. 8-9.

¹³² Canada Centre For Digital and Media Literacy, *above at* Fn. 106.

¹³³ See for example: [Intimate Images and Cyber-protection Act](#), 2017 (Nova Scotia) § 6(3)(a); [Cyberbullying Prevention Act](#), 2013 (Manitoba) § 20(1)(a).

¹³⁴ See for example: [Cyberbullying Prevention Act](#), 2013 (Manitoba) § 20(3); Parental Responsibility Act, S.O. 2000, c. 4, § 2 (Ontario). For a detailed discussion See: Ronen Perry, "[Civil Liability for Cyberbullying](#)" (April 12, 2019). UC Irvine Law Review, Forthcoming Available at SSRN, p. 18-21.

או הרווחה של תלמיד, חבר סגל בית הספר או כל אדם אחר הקשור לבית הספר.¹³⁵ לפי Spyrou, סמכות זו אינה מוגבלת לפעולות בין כתלי בית הספר, ואף לא לפעולות שבוצעו במהלך שעות הלימודים.¹³⁶

בהתאם לפסיקה, על מנת שבית ספר יהיה פטור מאחריות בנוזקין בשל נזק שאירע לתלמיד עקב הפעלת בריונות כלפיו, עליו להוכיח שיש לו מדיניות כתובה, בהירה וידועה בכל הנוגע להתמודדות עם בריונות, ושמדיניות זו מיושמת בפועל.¹³⁷

כדי לאפשר לבתי הספר לעמוד בחובת הזהירות המוטלת עליהם, משרדי חינוך במדינות מפרסמים מסמכי מדיניות עקרוניים בנושאים שונים הנוגעים לניהול בתי הספר, ובכלל זה גם, מדיניות הנוגעת להתנהגות התלמידים ובריונות ברשת ובעולם הממשי. כך למשל, החוק בויקטוריה מסמך את **שר החינוך** לקבוע מדיניות הקובעת עקרונות כלליים לעמידת בתי הספר הציבוריים בחובת הזהירות המוטלת עליהם בכל הנוגע לשמירה על בריאותם הפיזית והנפשית של התלמידים,¹³⁸ ואף דורש מכל מנהל בית ספר לקבוע מנגנון ליישומה של המדיניות.¹³⁹

בנוסף לכך, תקנות הרפורמה בחינוך ובהדרכה דורשות **ממנהלי בתי הספר הציבוריים** במדינה לקבוע מדיניות **למעורבות תלמידים** (Student engagement policy), הכוללת התייחסות לסוגיית הבריונות כלפי תלמידים.¹⁴⁰ מדיניות כאמור אמורה להיקבע בהתאם לצווים, תקנות והנחיות כלליות שנקבעים על ידי משרד החינוך.¹⁴¹ ואמנם, משרד החינוך פרסם הנחיות לקביעתה של המדיניות, תוך התייחסות נרחבת לסוגיית הבריונות ברשת.¹⁴²

4.3.2. הסדרי הגנה

הסדר ההגנה האוסטרלי מבוסס על מודל **הסרת התוכן על פי דרישה של גוף מדינתי**, בהתאם למנגנון שנקבע בחוק קידום הבטיחות ברשת (Enhancing Online Safety Act 2015), אשר ייסד את התפקיד של נציב

¹³⁵ Peta Spyrou, "[Civil Liability for Negligence: An Analysis of Cyberbullying Policies in South Australia Schools](#)" *UniSA Student Law Review* 1:34, 39 (2015) ("Currently, the power of schools to discipline students is governed by the Education Regulations 2012... Accordingly, regulations 44, 45 and 46 enable a school principal to punish students by way of suspension, exclusion or expulsion, if the principal is of the reasonable belief that a student has 'acted in a manner that threatens the safety or well-being of a student or member of staff or, or other person associated with, the school (including by sexually harassing, racially vilifying, verbally abusing or bullying that person). The wording of these regulations in conjunction with the letter mentioned above, indicates that school authorities have the authority to discipline students for cyberbullying incidents that transpire both on and off campus and beyond the hours of a school day").

¹³⁶ שם. מסקנה זו נסמכת גם על מכתב בעניין זה, ששיגר מנכ"ל משרד החינוך למנהלי בתי הספר במדינה בשנת 2009. וראו שם בהערה 28, הפניה **לדיווח בתקשורת** משנת 2015, על מנהלת שהרחיקה שלושה תלמידים, לאחר שאלו היו מעורבים בבריונות רשת כלפי פעילה פמיניסטית שפרסמה ברשת פייסבוק פוסט ביקורתי כלפי רשת טלוויזיה שלטעמה התייחסה בסלחנות למפצי תמונות אינטימיות של נערות באינטרנט.

¹³⁷ [Oyston v St Patrick's College \[2013\] NSWCA 135](#).

¹³⁸ [Education and Training Reform Act 2006](#) (Vic), § 5.2.1 (2).

¹³⁹ Department of education (Vic.), [School operations, Duty of Care policy](#) ("Principals must have in place good systems to ensure the full and proper implementation of policies by all staff, as a reasonable step to prevent foreseeable harm").

¹⁴⁰ [Education and Training Reform Regulations 2017](#), § 23(1).

¹⁴¹ Ibid. § 23(3).

לא למותר לציין, שמשרד החינוך אף הכין תבנית למסמך מדיניות (Policy Template) על מנת להקל על מנהלים לעמוד בחובתם האמורה.

¹⁴² Department of education (Vic.), [School operations - Bullying Prevention and Response](#) (Reviewed 28 May 2020).

עוד יש לציין, שמשרד החינוך מעמיד לרשות בתי הספר כלי לאיסוף מידע ([Data collection tool](#)), המאפשר למנהל להכיר לעומק את המצב בבית הספר שלו בכל הנוגע לבריונות רשת, באמצעות סקרים מובנים המופנים לתלמידים, למורים ולחורים. כלי זה אף מאפשר למנהל להשוות את המצב בבית ספרו לזה שבבתי ספר אחרים. בנוסף לכך, משרד החינוך מפעיל אתר ייעודי הנקרא [Bully Stoppers](#) לייעוץ, הכוונה והדרכה של ילדים, מורים וחורים בכל הנוגע למניעת בריונות רשת.

הבטיחות ברשת (eSafety Commissioner), שבין שאר תפקידיו,¹⁴³ נדרש גם להוות **כתובת לתלונות בנוגע לבריונות ברשת**, לחקור תלונות אלו ואף לדרוש הסרה של תכנים פוגעניים. לעניין זה מבחין החוק בין שני סוגים של תכנים: בריונות רשת והפצה של תמונות אינטימיות ללא הסכמת המצולם.

החוק מאפשר לקטין, הורהו, אפוטרופוסו או מי שאחראי עליו (responsible person), וכן למבוגר המבקש להתלונן על פגיעה בקטין ברשת החברתית, להגיש לנציב תלונה בעניין זה,¹⁴⁴ והנציב מוסמך לחקור את התלונה.¹⁴⁵ אם מצא הנציב שהתלונה מוצדקת, הוא מוסמך לדרוש ממפיץ התוכן, מן הרשת החברתית או מספק שירותי אירוח (hosting service provider) להסיר את התוכן הפוגעני.¹⁴⁶ אי היענות לדרישה כאמור תגרור קנס בשיעור שנקבע בחוק.¹⁴⁷

החוק קבע תקופה של שלוש שנים מעת כניסתו לתוקף, שבסיומן תיבחן הדרך שבה יושם החוק וייבחן הצורך בתיקוני חקיקה דרושים לשם הבטחת הביטחון של אוסטרלים בעת השימוש ברשת האינטרנט.¹⁴⁸ בהתאם לכך, בשנת 2018 פרסמה הממשלה את תוצאותיה של הבחינה שערכה בעניין זה, שממנה עלה הצורך בתיקון החוק, באופן שייתן מענה שלם ועדכני לצורך להבטיח את בטיחות הגולשים ברשת.

בעקבות מסקנות אלו פרסמה הממשלה להערות הציבור תזכיר להצעת חוק הבטיחות ברשת. עם תום תקופת ההתייעצות, ב-24 בפברואר 2021 הניחה הממשלה על שולחן בית הנבחרים את הצעת החוק, וב-16 למרץ עברה הצעת החוק בקריאה שלישית והעוברה לדיון בסנאט. בימים אלו מצויה הצעת החוק בהכנות לקריאה שניה ושלישית בסנאט.¹⁴⁹ להלן החידושים העיקריים המוצעים בהצעת החוק, הרלוונטיים למסמך זה.¹⁵⁰

- **יצירת הגדרה לתוכן של בריונות רשת כנגד ילדים:** לפי ההגדרה המוצעת, תוכן כאמור הוא תוכן המופץ ברשתות החברתיות, בשירות אלקטרוני רלוונטי או בשירות אינטרנט ייעודי, ולהערכת האדם הסביר יש להניח שהוא הופץ כדי להשפיע על ילד אוסטרלי ספציפי באופן שיאיים עליו, יטרידו או ישפילו באופן משמעותי, וכן תוכן אחר, המקיים כל תנאי אחר שנקבע בחקיקה לעניין זה.¹⁵¹

¹⁴³ See: [Enhancing Online Safety](#) Act 2015 § 15, 16.

¹⁴⁴ Ibid § 18.

¹⁴⁵ Ibid § 19.

¹⁴⁶ Ibid § 42, 44D, 44E, 44F.

מנגנון דומה נקבע אף בנוגע להסרתן של תמונות אינטימיות מן הרשת (סעיפים 35, 44D, 44E, 44F), אלא שבעניין זה העניק החוק לנציב סמכויות רחבות יותר, המאפשרות לו לדרוש הסרה של תמונות לא רק מרשתות חברתיות וממשמש קצה, אלא גם משירות אלקטרוני (electronic service) כהגדרתו בסעיף 4 לחוק (הכוונה בעיקר לשירותים אלקטרוניים להעברת מסרים), משירות אינטרנט ייעודי (designated internet service) כהגדרתו בסעיף 9A לחוק (הכוונה בעיקר לאתרי אינטרנט) או מספק שירותי אירוח לאחד מהשירותים האמורים (hosting service provider) כהגדרתו בסעיף 4 לחוק. אי קיום דרישה כאמור על ידי משמש קצה יוביל להטלת קנס כנגדו (סעיף 44G). בנוסף לכך, הנציב מוסמך למסור אזהרות רשמיות בשל הפצה של תמונות אינטימיות או אי עמידה בקנס שהוטל בשל הפצתן (סעיפים 44C, 44H), וכן לחייב את מפצי התמונות לעבור הדרכה מתקנת (Remedial direction) כדי למנוע ממנו לשוב ולהפיץ תמונות כאמור (סעיף 44K).

¹⁴⁷ שם, סעיף 44G.

¹⁴⁸ שם, סעיף 107.

¹⁴⁹ [Online Safety Bill 2021](#).

¹⁵⁰ ראו גם [סיכום של הצעת החוק](#) באתר משרד התשתיות, התחבורה, הפיתוח האזורי והתקשורת.

¹⁵¹ [Online Safety Bill 2021](#), § 6(1) ("For the purposes of this Act, if material satisfies the following conditions: (a) the material is provided on: (i) a social media service; or (ii) a relevant electronic service; or (iii) a designated internet service; (b) an ordinary reasonable person would conclude that: (i) it is likely that the material was intended to have an effect on a particular Australian child; and (ii) the material would be likely to have the effect on the Australian child of seriously threatening, seriously intimidating, seriously harassing or seriously humiliating the Australian child; (c) such other conditions (if any) as are set out in the legislative

כמו כן, על פי ההצעה, גם תוכן שהופץ לאדם אחר, שאינו הנפגע, עשוי להיחשב כתוכן של בריונות רשת כנגד ילדים, אם צפוי שתהיה לו השפעה עקיפה על הילד.¹⁵²

- **קיצור הזמן הניתן להסרת תוכן:** הזמן שניתן לרשתות להסרת התוכן, לאחר שקיבלו צו בעניין זה, יקוצר מ-48 שעות ל-24 שעות.¹⁵³
- הסמכת שר התקשורת לקבוע דרישות בסיסיות מרשת חברתית בכל הנוגע לצמצום תופעות של בריונות רשת וטיפול בתלונות בעניין זה.¹⁵⁴
- **חובות דיווח:** התזכיר מציע להסמיק את הנציב לדרוש מן הרשתות החברתיות דיווח מעת לעת (Periodic reporting) על עמידה בחובות הבסיסיות שלהן. דרישה כאמור יכולה להיות מופנית באופן ספציפי לרשת מסויימת (Periodic reporting notice)¹⁵⁵ או מכוח החלטה הקובעת חובת דיווח כללית החלה על רשתות מסוג מסוים (Periodic reporting determination).¹⁵⁶ בנוסף לכך, הנציב אף מוסמך לדרוש דוחות מיוחדים בעניינים אלו (Non-periodic reporting notice).¹⁵⁷

4.3.3. הסדרי אחריות

בנוגע לאחריות הרשת החברתית, מפסיקת בתי המשפט עולה שככלל, לא תוטל אחריות בשל הפצתו של תוכן פוגעני, אם הרשת לא הייתה מודעת לפרסום התוכן ולאופיו, והטלת האחריות תדרוש ממנה להפעיל ביקורת, בקרה וחקירה לגבי התכנים המופצים בפלטפורמות המנוהלות על ידה.¹⁵⁸

4.3.3.1. אחריות פלילית

בחודש ספטמבר 2017 הטיל הסנאט על ועדת הסנאט לענייני חוק וחוקה לבחון את התאמת הדין הפלילי הקיים להתמודדות עם תופעת הבריונות ברשת. מן הדוח,¹⁵⁹ שהוגש בחודש מרץ 2018, עולה שלדעת התובע הראשי, הדין הפלילי הקיים מספק מענה ראוי לתופעה. לעניין זה צוינו הסעיפים הבאים מן הקוד הפלילי הפדרלי: סעיף 474.14 (שימוש ברשת תקשורת על מנת לבצע עבירה חמורה), סעיף 474.15 (שימוש ברשת תקשורת כדי ליצור איום ממשי בהריגה או בגרימת נזק)¹⁶⁰, סעיף 474.16 (שימוש ברשת תקשורת לשם

rules; then: (d) the material is cyber-bullying material targeted at the Australian child").

¹⁵² Ibid. § 6(2)(b).

¹⁵³ Ibid. § 65(1)(g), 66(1)(h)(i).

¹⁵⁴ Ibid. § 46(1)(c)(i), 46(1)(e)(i),

¹⁵⁵ Ibid. § 49.

¹⁵⁶ Ibid. § 52.

¹⁵⁷ Ibid. § 56.

¹⁵⁸ ראו בהרחבה אצל אונגר, לעיל הערה 20 עמ' 32-36. לאחרונה יש הקוראים לתיקון החוק בעניין זה באופן שיאפשר לנציב הבטיחות ברשת להטיל קנסות על הרשת החברתית. ראו,

Nicole L Asquith, "[Australian Hatecrime Networks](#)" Submission to the Australian Government's Consultations on a new Online Safety Act 21 February 2020. Submitted on behalf of the Australian Hate Crime Network p. 21-22 ("If an online media service provider is found to have hosted illegal and harmful content, and not acted against the distribution of this content, the e-Safety Commissioner should have the ability to launch legal proceedings against them, with the prospect of large fines being administered. The failure to adequately respond to repeat offenders should be treated as an aggravating factor. These fines can be reduced if an online media service provider implements measures to improve its performance").

¹⁵⁹ Senate Standing Committees on Legal and Constitutional Affairs, [Adequacy of Existing Offences in the Commonwealth Criminal Code and of State and Territory Criminal Laws to Capture Cyberbullying](#), Report, Chap. 3.

¹⁶⁰ להרחבה על עבירה זו ראו Des Butler, Sally Kift, & Marilyn Campbell, "Cyber Bullying In Schools and the Law: Is There an Effective Means of Addressing the Power Imbalance?" **eLaw Journal: Murdoch University Electronic Journal of Law** (2009) 16(1) 84, at pp. 91. (להלן: **בטלר ואחרים, בריונות רשת**).

יצירת איום במתיחה), סעיף 474.17 (שימוש ברשת לשם הצקה, הטרדה או פגיעה באחר)¹⁶¹ וסעיף 474.29A (שימוש ברשת תקשורת לעידוד התאבדות).

בנסיבות המתאימות, ניתן יהיה להטיל על מפיץ תוכן מבייש אחריות פלילית גם מכוח העבירה של **לשון הרע** (Criminal Defamation).¹⁶²

כמעט בכל המדינות ישנן עבירות קלאסיות מן הסוג שמצוי גם בחקיקה הפדראלית, המאפשרות להטיל אחריות פלילית בשל מעשי בריונות ברשתות החברתיות, ובכללן: **עבירת התקיפה**,¹⁶³ **עבירת האיום**,¹⁶⁴ **עבירת המעקב** (Stalking), **עבירת ההטרדה** (Harassment)¹⁶⁵ ועבירות של **פגיעה בפרטיות**.¹⁶⁶

4.3.3.2. אחריות אזרחית

נכון למועד כתיבת שורות אלו, לא קיימת עוולה עצמאית של ביוש וחרם באמצעות שימוש ברשת האינטרנט.¹⁶⁷ עם זאת, ביוש וחרם ברשתות החברתיות עשויים להקים עילה לתביעה אזרחית מכוחן של עוולות קלאסיות הקיימות הן בחוק הפדראלי והן בחוק המדינתי כעוולת הפגיעה בפרטיות (Invasion of Privacy), עוולת לשון הרע (Defamation) והעוולה של גרימת נזק נפשי בזדון (Intentional Infliction of Mental Harm).¹⁶⁸

¹⁶¹ לפי נתונים שסיפקה התביעה הכללית, בין השנים 2004-2017 הוגשו 927 כתבי אישום בעבירה זו, אך לא ניתן לקבוע כמה מתוכם היו קשורים לבריונות רשת. עוד צוין, שאף אחד מבין האישומים האלו לא הוגש כנגד קטין בגיל בית הספר. ראו, Parliament of Australia, Senate Legal and Constitutional Affairs References Committee, 2018, [Adequacy of Existing Offences in the Commonwealth Criminal Code of State and Territory Criminal Laws to Capture Cyberbullying](#), p. 32; Attorney-General's Department (Cwth), [Submission 20 to Senate Legal and Constitutional Affairs References Committee, Adequacy of Existing Offences in the Commonwealth Criminal Code of State and Territory Criminal Laws to Capture Cyberbullying](#), p. 7, 167.

¹⁶² יסודותיה העובדתיים של עבירה זו הם: פרסום של מידע שקרי על אדם חי, ללא הרשאה חוקית לעשות כן, כאשר יש במידע כדי לפגוע בשמו הטוב של אדם. מרכיבי היסוד הנפשי של עבירה זו הם: (א) ידיעה על כך שהמידע הוא שקרי או לפחות עצימת עיניים בהקשר זה; (ב) כוונה לגרום נזק חמור לאדם שהמידע נוגע אליו או לכל אדם אחר, או לפחות עצימת עיניים בכל הנוגע לאפשרות של גרימת נזק כאמור. ראו למשל, סעיף 365 של הקוד הפלילי של קווינסלנד. וראו בהרחבה **בטלר ואחרים, בריונות רשת** עמ' 95-96.

¹⁶³ להרחבה, ראו **שם**, עמ' 89-91.

¹⁶⁴ ראו למשל, סעיף 31 לחוק העונשין של מדינת דרום וילס החדשה (Crimes Act 1900 (NSW)), הקובע שהעברה בזדון של מסמך שבו יש איום להרוג או לגרום נזק גופני מהוה עבירה שעונשה מגיע עד כדי עשר שנות מאסר. וראו גם אצל **בטלר ואחרים, בריונות רשת** עמ' 91-92. עוד יש לציין, שבשלהי שנת 2018 תוקן חוק עבירות האלימות ([Crimes \(Domestic and Personal Violence\) Act 2007](#)) באופן המבהיר בהגדרה שבסעיף 7(1) לחוק, שעבירת האיום כוללת גם איום המופץ ברשתות החברתיות.

¹⁶⁵ למשל, סעיף 21A של חוק העונשין במדינת ויקטוריה קובע שעבירת המעקב כוללת, בין השאר, משלוח הודעות אלקטרוניות המכילות תוכן פוגעני או השארת תוכן כאמור באופן שיימצא על ידי הנפגע, ויגרום לו לחשוש לביטחונו, מתוך כוונה לגרום לו חשש זה. להרחבה ודוגמאות נוספות ראו אצל **בטלר ואחרים, בריונות רשת**, עמ' 92-94.

¹⁶⁶ ראו בהרחבה **שם**, עמ' 94-95. וראו גם אצל אונגר, לעיל הערה 1, עמ' 26.

¹⁶⁷ ראו **בטלר ואחרים, בריונות רשת** עמ' 97. מפסיקת בתי המשפט באוסטרליה עולה, שההורה אינו אחראי למעשי ילדיו אלא אם הוא היה שותף בדרך זו או אחרת במעשה העוולה של ילדיו, או כאשר ניתן להוכיח שרשלנותו של ההורה אפשרה לילד לבצע עוולה (McHale v Watson (1964) 111 CLR 384 at 386-387; See also Smith v Leurs (1945) 70 CLR 256). בהקשר זה הוצעו שני מבחנים (שם): 'מבחן הפיקוח הסביר' ו'מבחן החימוש'. מבחן הפיקוח הסביר קובע שההורה ייחשב כרשלן אם הוא נכשל בהפעלת פיקוח סביר על הילד, שהיה בו כדי למנוע מן הילד לבצע את מעשה העוולה. מבחן החימוש קובע, שההורה ייחשב כמי שהתרשל בשמירה על ילדיו אם הפקיד בידיהם אמצעי שניתן היה לצפות מראש שהילדים יעשו בו שימוש שיגרום נזק לגופם או לרכושם של אחרים. וראו **בטלר ואחרים, בריונות רשת** עמ' 97.

¹⁶⁸ לא מותר לציין, שבכל מדינות אוסטרליה, לנפגעי עבירה יש גם זכות לתבוע פיצויים מן המדינה (ראו **שם**, עמ' 96-97).

¹⁶⁸ ראו בהרחבה אצל אונגר, לעיל הערה 1 עמ' 27-28, וראו גם בנוגע לקווינסלנד, Queensland Anti-Cyberbullying Taskforce, [A proposed framework to address cyberbullying among children and young people in Queensland](#) (Sep. 2018) p. 74.

4.4. בריטניה

4.4.1. הסדרה חינוכית

משרד החינוך פרסם הנחיות סטטוטוריות (statutory guidance) לבתי הספר בנושא ההגנה על ילדים מפני בריונות בכלל ומפני בריונות רשת בפרט.¹⁶⁹ על פי ההנחיות, על בתי הספר לתת את הדעת לתופעות של התעללות רגשית (Emotional abuse) הנגרמת, בין השאר, באמצעות פגיעות מקוונות.¹⁷⁰

סעיף 89(1)(b) לחוק החינוך והפיקוח¹⁷¹ מחייב את מנהל בית הספר לקבוע מדיניות ובה אמצעים ברורים להתמודדות עם תופעות של בריונות, על כל צורותיה. בהמשך לכך, ההנחיות הסטטוטוריות דורשות מהנהלת בתי הספר להתוות מדיניות להתמודדות עם בריונות בכלל ועם בריונות רשת בפרט, הכוללת הסתייגות חדה וברורה מכל התעללות בתלמידים ופרוצדורות למזעור הסיכון מפני תופעות כאמור, ולתיעוד, חקירה, תמיכה וטיפול בכל המעורבים.¹⁷²

לא למותר לציין, שמשרד החינוך אף הבהיר למנהלי בתי ספר שסמכותם לנקוט באמצעי משמעת כלפי תלמיד שפגע בחברו אינה מוגבלת לפגיעה שהתרחשה בתחום בית הספר.¹⁷³

חוק חינוך נוסף (Education Act 2011) מאפשר אף למורה שהוסמך לכך על ידי מנהל בית הספר, לתפוס טלפון נייד, לבחון את הקבצים המאוחסנים בו ואף למחוק ממנו קבצים, כאשר יש סיבה טובה לעשות כן.¹⁷⁴ בנוסף לכך, כאשר נתפס ציוד אלקטרוני שהכנסתו לבית הספר אסורה, ולאיש הסגל שתפס ציוד זה יש חשד שהציוד מכיל ראיות הנוגעות לביצוע עבירה, עליו להעביר את הציוד למשטרה בהקדם האפשרי.¹⁷⁵ ככל שיש בציוד האלקטרוני קבצים המכילים פורנוגרפיה של ילדים¹⁷⁶ או תמונת פורנוגרפיה קיצונית (extreme pornographic image),¹⁷⁷ אין למחוק את הקבצים לפני העברתם למשטרה.¹⁷⁸ אם נמצא בציוד כאמור תוכן שאינו חשוד ככזה שאחסונו מהווה עבירה, איש הסגל שתפס את הציוד רשאי להחליט האם למחוק קובץ או לשמור אותו כראיה במסגרת הליך משמעתי כנגד התלמיד.¹⁷⁹

ברמה של תכנית הלימודים, משרד החינוך מחייב את בתי הספר להקנות לתלמידים ידע בכל הנוגע לסוגים שונים של בריונות (כולל בריונות ברשת), השפעת הבריונות, אחריותם של אלו העדים לאירועי בריונות, בעיקר בכל הנוגע לחובה לדווח על כך למבוגר, והדרכים לקבלת עזרה בעניינים אלו.¹⁸⁰

¹⁶⁹ Department for Education, [Keeping children safe in education](#) - Statutory guidance for schools and colleges (2020), Update - January 2021 (Post EU Exit) (Hereinafter: DfE Statutory guidance).

סמכות המשרד לקבוע הנחיות אלו לכלל בתי הספר במדינה מעוגנת בסעיף 175 לחוק החינוך (Education Act 2002) ובתקנות החינוך לבתי ספר פרטיים (Education (Independent School Standards) Regulations 2014) ולבתי ספר מיוחדים שאינם מתוקצבים (Non-Maintained Special Schools (England) Regulations 2015).

¹⁷⁰ DfE Statutory guidance Sec. 24.

¹⁷¹ [Education and Inspections Act 2006](#).

¹⁷² Ibid. Sec. 106.

¹⁷³ Department for Education, [Behaviour and discipline in schools](#) - Advice for headteachers and school staff (January 2016), Sec. 23-24. See also: Department for Education, [Preventing and tackling bullying](#) - Advice for headteachers, staff and governing bodies (July 2017) p. 6-7 (Hereinafter: DfE Preventing and tackling bullying).

¹⁷⁴ Ibid. p. 8.

¹⁷⁵ Ibid.

¹⁷⁶ ההגדרה של תמונות ילדים אסורות מצויה בסעיף 62 ל-Coroners and Justice Act 2009.

¹⁷⁷ כהגדרתה בסעיף 63 לחוק המשפט הפלילי וההגירה (Criminal Justice and Immigrations Act 2008).

¹⁷⁸ DfE Preventing and tackling bullying, p. 8.

¹⁷⁹ Ibid. (according to [Education Act 1996](#) s. 550zc).

¹⁸⁰ Department for Education, [Relationships Education, Relationships and Sex Education \(RSE\) and Health](#)

בנוסף לכללים האמורים, משרד החינוך פרסם המלצות לא מחייבות בכל הנוגע להתמודדות הצוות החינוכי עם תופעת הבריונות ברשת,¹⁸¹ הכוללת גם דרכי התקשרות עם רשתות חברתיות בכל הנוגע לתכנים פוגעניים המופצים ברשת.

4.4.2. הסדרי הגנה

ככל הידוע, לא קיים בבריטניה הסדר סטטוטורי ייחודי להסרת תכנים מרשתות חברתיות או להגבלת גישה אליהם.¹⁸² יחד עם זאת, קיימים הסדרים כלליים המאפשרים, בהקשרים שונים, להביא להסרת תוכן פוגעני מן הרשת החברתית או להגביל את הגישה אליו. כך למשל, חוק איסור לשון הרע (Defamation Act, 2013) מסמך את בית המשפט להורות על הסרת תוכן, לאחר שהוכח שהוא מהווה לשון הרע.¹⁸³ בנוסף לכך, החוק מסמך את השר לקבוע תקנות לעניין בקשות להסרת תוכן המופנות אל מנהלי אתרי אינטרנט.¹⁸⁴ מכוח הוראה זו הותקנו תקנות הקובעות בצורה מפורטת את הדרך להגשת בקשה כאמור, את הדרכים המאפשרות למפיץ התוכן להתנגד לה ואת החובות המוטלות על מנהל האתר.¹⁸⁵ ככלל, המנגנון הקבוע בתקנות מאפשר לנפגע לפנות אל מנהל האתר בבקשה להסרת התוכן. אם מנהל האתר מצליח לאתר את מפיץ התוכן, הוא ישלח אליו עותק של הבקשה ויבקש את תגובתו. אם הוא לא מצא את מפיץ התוכן או שלא נמסרה תגובה לבקשת ההסרה מצידו, יוסר התוכן בתוך 48 שעות מרגע מסירת הבקשה. אם מפיץ התוכן הגיב לבקשה במועד אך יש לו הסתייגויות לגביה, עליו להודיע על כך תוך חמישה ימים מרגע שנמסרה לו הודעה בדבר הבקשה להסיר את התוכן. להודעה זו יצרף פרטים מזהים, ואם הסכים לכך, פרטים אלו יועברו גם למתלונן.

חוק ההגנה מפני הטרדה (Protection from Harassment Act 1997) מאפשר לבית המשפט לעניק צווי הגנה המורים למי שמטריד או גורם לפחד מפני אלימות להימנע מלהמשיך בפעולותיו.¹⁸⁶ בנסיבות המתאימות, צווים מסוג זה יכולים גם לשמש להגנתם של קטינים מפני מעשי בריונות ברשת.¹⁸⁷

סעיף 1 לחוק העבירות וההפרעה לסדר הציבורי (Crime and Disorder Act, 1998) מאפשר לבית המשפט לתת לבקשת נפגע צו למניעת התנהגות אנטי סוציאליות נגד מי שגורם להטרדה, חרדה, מצוקה נפשית וכדומה (anti-social behaviour order), על מנת שיחדל מן ההתנהגות האנטי סוציאלית. צו כאמור יכול

[Education](#) - Statutory guidance for governing bodies, proprietors, head teachers, principals, senior leadership teams, teachers (2019) p. 22 (Respectful relationships), 28 (Respectful relationships, including friendships), 33 (Mental wellbeing).

¹⁸¹ Department for Education, [Cyber bullying: advice for headteachers and school staff](#) (2014).

¹⁸² See also: Swiss Institute of Comparative Law, [Blocking, Filtering and Take-down of Illegal Internet Content](#), Lausanne, Avis 14-067, 20 December 2015 p. 753 ("The blocking, filtering and take-down of illegal internet content in the UK is not governed by legislation specific to the internet").

¹⁸³ [Defamation Act, 2013 § 13](#) ("(1)Where a court gives judgment for the claimant in an action for defamation the court may order— (a) the operator of a website on which the defamatory statement is posted to remove the statement, or (b) any person who was not the author, editor or publisher of the defamatory statement to stop distributing, selling or exhibiting material containing the statement").
ההסדר האמור חל על בעלי אתרים בלבד ולא על מנועי חיפוש, ספקי תקשורת מקוונת ואתרים שמשמשים להעברת מידע בלבד (services that simply transmit information).

¹⁸⁴ Ibid. § 5(5).

¹⁸⁵ [Defamation \(Operators of Websites\) Regulations 2013](#).

¹⁸⁶ [Protection from Harassment Act 1997](#) § 3, 3A, 5, 5a, 11.

¹⁸⁷ Department for Children, Schools and Families (DCSF), [Cyberbullying Safe to Learn](#): Embedding anti-bullying work in schools (2007), p. 8 (Hereinafter: DCSF, Cyberbullying, Safe to Learn)

להינתן נגד כל אדם מגיל 10 ומעלה והוא יכול לשמש גם למקרים של בריונות רשת.¹⁸⁸

4.4.3. הסדרי אחריות

4.4.3.1. אחריות פלילית

פרסום והפצה של תכנים פוגעניים ברשתות החברתיות עשוי להוות עבירה פלילית מכוחם של מספר דברי חקיקה. העבירה הרלוונטית ביותר לעניין זה היא זו הקבועה בסעיף 127 לחוק התקשורת (Communications Act, 2003) ולפיה מי שעושה אחת מאלה יורשע בעבירה של שימוש לא ראוי ברשת תקשורת אלקטרונית ציבורית :

(1) שולח, באמצעות רשת תקשורת אלקטרונית ציבורית, הודעה או דבר אחר בעלי אופי פוגעני

במיוחד, מגונה, מתועב או מאיים, או גורם למשלוח הודעה או דבר כאמור.¹⁸⁹

(2) שולח, באמצעות רשת תקשורת אלקטרונית ציבורית, הודעה שהוא יודע שהיא שקרית או גורם

למשלוח הודעה כאמור או עושה שימוש עקבי ברשת תקשורת אלקטרונית ציבורית - והכל כדי

לגרום להטרדה (annoyance), חוסר נוחות (inconvenience) או חרדה מיותרת (needless anxiety)

לאדם אחר.¹⁹⁰

פרסום שיש בו כדי לגרום פחד מפני אלימות, עשוי להוות עבירה גם לפי סעיף 4 לחוק הסדר הציבורי

(Public Order Act, 1986),¹⁹¹ ופרסום מטריד או היוצר חרדה או מצוקה עשוי להוות, בנסיבות מסוימות,

עבירה לפי סעיף 4A או לפי סעיף 5 לחוק האמור.¹⁹²

פרסום שהוא מגונה, פוגעני או מאיים במיוחד, מתוך כוונה לגרום מצוקה או חרדה עשוי להוות עבירה לפי

סעיף 1 לחוק השימוש לרעה באמצעי תקשורת (Malicious Communications Act, 1988).¹⁹³

¹⁸⁸ בשנת 2014 נחקק ה- [Anti-social Behaviour, Crime and Policing Act 2014](#) והסעיף הועבר לסעיף הראשון של חוק

זה. וראו גם, p. 9, Cyberbullying Safe to Learn.

¹⁸⁹ החוק אינו קובע יסוד נפשי של כוונה לגרום למצוקה, חרדה וכדומה.

¹⁹⁰ [Communications Act 2003](#) § 127 ("A person is guilty of an offence if he - (a) sends by means of a public electronic communications network a message or other matter that is grossly offensive or of an indecent, obscene or menacing character; or (b) causes any such message or matter to be so sent. (2) A person is guilty of an offence if, for the purpose of causing annoyance, inconvenience or needless anxiety to another, he - (a) sends by means of a public electronic communications network, a message that he knows to be false (b) causes such a message to be sent; or (c) persistently makes use of a public electronic communications network").

¹⁹¹ [Public Order Act 1986](#) § 4(a) ("A person is guilty of an offence if he - (a) uses towards another person threatening, abusive or insulting words or behaviour, or (b) distributes or displays to another person any writing, sign or other visible representation which is threatening, abusive or insulting, with intent to cause that person to believe that immediate unlawful violence will be used against him or another by any person, or to provoke the immediate use of unlawful violence by that person or another, or whereby that person is likely to believe that such violence will be used or it is likely that such violence will be provoked").

¹⁹² Ibid. § 4A(1) ("A person is guilty of an offence if, with intent to cause a person harassment, alarm or distress, he - (a) uses threatening, abusive or insulting words or behaviour, or disorderly behaviour, or (b) displays any writing, sign or other visible representation which is threatening, abusive or insulting, thereby causing that or another person harassment, alarm or distress"), § 5(1) ("A person is guilty of an offence if he - (a) uses threatening or abusive words or behaviour, or disorderly behaviour, or (b) displays any writing, sign or other visible representation which is threatening or abusive, within the hearing or sight of a person likely to be caused harassment, alarm or distress thereby").

¹⁹³ [Malicious Communications Act 1988](#) § 1 ("Any person who sends to another person - (a) a letter, electronic communication or article of any description which conveys - (i) a message which is indecent or grossly offensive; (ii) a threat; or (iii) information which is false and known or believed to be false by the sender; or (b) any article or electronic communication which is, in whole or part, of an indecent or grossly offensive nature, is guilty of an offence if his purpose, or one of his purposes, in sending it is that it should, so far as

פרסום שחוזר על עצמו לפחות פעמיים עשוי להוות עבירה גם לפי סעיף 2 או 4 לחוק ההגנה מפני הטרדה (Protection from Harassment Act, 1997).¹⁹⁴

כאשר הפרסום כרוך בהפצה של תמונות אינטימיות שהן בגדר תועבה (Obscene), בנסיבות המתאימות, ניתן יהיה להגיש כתב אישום על יסוד חוק פרסומי התועבה (Obscene Publication Act, 1959), הקובע שהפצה של תוכן שצפוי להשחית את המוסר של אלו שיצפו בו מהווה עבירה פלילית.¹⁹⁵

4.4.3.2. אחריות אזרחית

הפצת תוכן הגורם הטרדה ברשתות החברתיות עשויה להיות עוולה לפי סעיף 3 לחוק ההגנה מפני הטרדה (Protection from Harassment Act, 1997). הפצה של תוכן שיש בו משום לשון הרע היא עוולה מכוח המשפט המקובל.¹⁹⁶

בכל הנוגע לאחריות האזרחית של הרשתות החברתיות, נכון למועד כתיבת שורות אלו לא מוטלת עליהן חובת זהירות סטטוטורית בכל הנוגע לתכנים פוגעניים המופצים דרכן. עם זאת, נראה כי מצב זה צפוי להשתנות בקרוב, בעקבות יוזמת חקיקה ממשלתית כמבואר להלן.

באפריל 2019 פרסם המשרד לענייני דיגיטל, תרבות, מדיה וספורט, בשיתוף עם משרד הפנים, מסמך מדיניות להערות הציבור, הנוגע לכוונת הממשלה לקבוע יעדים רגולטוריים בכל הנוגע לבטיחות ברשת.¹⁹⁷ בנוגע לאחריות הרשתות החברתיות לתוכן פוגעני המופץ באמצעות פלטפורמות המנוהלות על ידן, הוצע כדלהלן:

- תיקבע חובת זהירות סטטוטורית המטילה על חברות את האחריות לבטיחות המשתמשים ברשת;
- רגולטור עצמאי יפקח על קיום החובה האמורה ו יקבע כללים (codes of practice) לעמידה בה;¹⁹⁸
- הרגולטור יוכל לדרוש דוחות שנתיים מחברות, המציגים את שכיחות ההפצה של תוכן פוגעני בפלטפורמות שהן מפעילות ואת האמצעים שנקטו על ידן כדי להתמודד עם תוכן מסוג זה;¹⁹⁹
- על מנת לעמוד בחובת הזהירות האמורה, הרשתות יידרשו לאמץ מנגנון נגיש להגשת תלונות (easy-to-access user complaints function), ולהבטיח היענות לתלונות בתוך מסגרת זמן סבירה.

falling within paragraph (a) or (b) above, cause distress or anxiety to the recipient or to any other person to whom he intends that it or its contents or nature should be communicated").

עבירה זו היא עבירת כוונה, ולא יורשע בה אדם, אלא אם יוכח שבהעברת התוכן הוא התכוון לגרום לזולת חרדה או מצוקה. גם בעבירה זו ניתן לעשות שימוש לשם הרשעתם של בריוני רשת, אך לשם כך יהיה צורך להוכיח כוונה לגרום מצוקה או חרדה, ולא די בהוכחת רשלנות או עצימת עיניים בכל הנוגע לאפשרות שהעברת המידע תגרום לכך. ראו,

Krupa A. Patel, "Cyberbullying: What's the "Status" in England?" 13 *San Diego Int'l L.J.* (2012) 589, 614.

¹⁹⁴ [Protection from Harassment Act 1997](#) §2(1) ("A person who pursues a course of conduct in breach of section 1(1) or (1A) is guilty of an offence"), §4 ("A person whose course of conduct causes another to fear, on at least two occasions, that violence will be used against him is guilty of an offence if he knows or ought to know that his course of conduct will cause the other so to fear on each of those occasions").

יש לציין שבשנת 2009 הוגש על יסוד חוק זה כתב אישום כנגד נערה בת 18 שהשתמשה ברשת החברתית Facebook כדי להטריד את חברתה. ראו כתבה בעניין זה [באתר ה-Telegraph](#).

¹⁹⁵ [Obscene Publications Act 1959](#) § 2 (And See defence at § 4).

¹⁹⁶ **DCSF, Cyberbullying, Safe to Learn** p. 9 ("Defamation is a civil "common law" tort in respect of which the Defamation Acts of 1952 and 1996 provide certain defences. It applies to any published material that damages the reputation of an individual or an organisation, and it includes material published on the internet").

¹⁹⁷ [Online Harms - White Paper](#), Presented to Parliament by the Secretary of State for Digital, Culture, Media & Sport and the Secretary of State for the Home Department by Command of Her Majesty, April 2019.

¹⁹⁸ חברות שיבקשו למלא את החובה האמורה בדרך שונה מזו שנקבעה בכללים, יידרשו להסביר ולהצדיק את הדרך המוצעת על ידן בפני הרגולטור.

¹⁹⁹ הדוחות יפורסמו על ידי הרגולטור באתר האינטרנט שלו.

תגובת הממשלה למסמך המדיניות ולעמדות שעלו מן ההתיעצות עם הציבור פורסמה בדצמבר 2020.²⁰⁰ בתגובתה, הממשלה מתחייבת להניח, במהלך שנת 2021, הצעת חוק המבקשת ליישם את המדיניות האמורה.²⁰¹ להלן עיקרי תגובת הממשלה, המשקפים את עיקריה של הצעת החוק שתונח על שולחן הפרלמנט:

- חובת הזהירות תהיה דיפרנציאלית, כאשר רוב הרשתות יוגדרו כנותני שירות מן הקטגוריה השנייה (Category 2 services), ועליהן תוחל חובת זהירות בנוגע לתוכן שאינו חוקי או לתוכן שיוגדר בחוק כתוכן מזיק (harmful content) לילדים.²⁰² על רשתות בודדות, שרמת הסיכון הנשקפת מהן היא גבוהה במיוחד (בעיקר בשל הנגישות הגבוהה שלהן), שיוגדרו כרשתות מן הקטגוריה הראשונה (Category 1 services), תוחל חובת זהירות מחמירה, הדורשת מהן להבטיח גם הגנה מפני הפצה של תוכן מזיק למבוגרים (harmful content and activity accessed by adults)²⁰³;
- חובת הזהירות לא תוחל על שירותים עסקיים (business-to-business services), על ספקי שירות הממלאים תפקיד פונקציונלי בהפעלת פעילות מקוונת (כספקי שירותי אינטרנט), על עסקים קטנים, שלהערכת הממשלה הסיכון הצפוי למשתמשים בהם הוא נמוך ביותר,²⁰⁴ ואף על תוכן עיתונאי ותגובות לתוכן כאמור²⁰⁵;
- על החברות תוטל חובה להעריך מעת לעת את הסיכון הנשקף לילדים המשתמשים בשירותיהן. ככל שיימצא שהשימוש מקים סיכון לפגיעה בשל הפצת תכנים מסוג מסויים, אף אם תכנים אלו חוקיים, החברות תידרשנה לספק הגנות נוספות לילדים המשתמשים בשירותיהן²⁰⁶;
- חברות שילדים צפויים להשתמש בשירותיהן יידרשו להבהיר תנאים להפצת תוכן מזיק (אף שהוא חוקי) באמצעות שירותיהן, לרבות בריונות רשת ופורנוגרפיה. הרגולטור יקבע רמות מתאימות של הגנה נדרשת בהתאם לסוג התוכן ולסיכון הנשקף ממנו²⁰⁷;
- על החברות תוטל חובה לייסד מנגנון יעיל ונגיש לדיווח ותיקון (reporting and redress mechanism) בכל הנוגע להפצה של תוכן פוגעני,²⁰⁸ הכולל גם מנגנון המאפשר למפיץ התוכן להתנגד להסרתו²⁰⁹;
- חברות מן הקטגוריה הראשונה יידרשו לייצר ולפרסם דוחות שקיפות המבהירים את הצעדים שננקטו על ידן לשם מאבק בהפצה של תוכן פוגעני ברשת²¹⁰;
- הרגולטור יעריך אחת לשנה את הצורך באמצעים נוספים להגנה על הבטיחות ברשת, ויפרסם דוח

²⁰⁰ [Online Harms White Paper: Full Government Response](#) to the consultation Presented to Parliament by the Secretary of State for Digital, Culture, Media & Sport and the Secretary of State for the Home Department by Command of Her Majesty, December 2020. See also, Hanna Maeve, "[UK government publishes details of digital regulation to combat 'Online Harms'](#)", Allen & Overy (20 January 2021).

²⁰¹ שם עמ' 13 (סעיף 42).

²⁰² עוד מוצע, שבחקיקת משנה ייקבעו קטגוריות של תוכן מזיק (priority categories of harmful content), שיבהירו לחברות ולמשתמשים מה הם התכנים שבנוגע אליהם נדרשת זהירות מיוחדת. קטגוריות אלו יכללו תוכן המהווה עבירה של ניצול מיני והתעללות בקטינים (child sexual exploitation and abuse), פשעי שנאה וטרור, מכירה לא חוקית של סמים ונשק, תוכן מזיק לילדים (כפורנוגרפיית ילדים או אלימות) ותוכן חוקי עבור מבוגרים, העלול להיות מזיק להם בשל היותו כולל תכנים כניצול, הפרעות אכילה, פגיעה עצמית או התאבדות (שם, עמ' 24 סעיף 3.2).

²⁰³ שם עמ' 23, 31 (סעיף 2.24).

²⁰⁴ שם עמ' 9 (סעיף 21). להערכת הממשלה, חריג זה יחול על פחות מ-3% מנותני השירותים המקוונים (שם, סעיף 20).

²⁰⁵ שם, סעיף 22.

²⁰⁶ שם, עמ' 29 (סעיף 2.15).

²⁰⁷ שם, עמ' 37 (סעיף 2.39).

²⁰⁸ שם, עמ' 27 (סעיף 2.12).

²⁰⁹ שם, עמ' 31 (סעיף 2.26).

²¹⁰ שם, עמ' 51 (סעיף 2.86) ועמ' 67 (סעיף 4.15).

בעניין זה²¹¹.

4.5. ניו זילנד

4.5.1. הסדרה חינוכית

מועצות בתי הספר (School boards) בניו זילנד מחויבות על פי חוק ועל פי הנחיות משרד החינוך, להבטיח סביבה פיזית ורגשית בטוחה לתלמידים. מכוח חובה זו, בתי הספר נדרשים לקבוע מדיניות למאבק בכל גילויי הבריונות, **לרבות בריונות רשת הבאה לידי ביטוי בביוש וחרם ברשתות החברתיות**, ליישמה ולבחון את יעילותה מעת לעת.²¹²

בנוסף לכך, בית הספר נדרש לפעול למניעת גילוי כל סוג של בריונות כלפי תלמידיו, גם מכוח החובות המוטלות עליו על פי חוק הבריונות והבטיחות בעבודה,²¹³ מכוח חובת הזהירות המוטלת עליו בהתאם למשפט המקובל²¹⁴ ואף מכוח קוד האתיקה של המורים בניו זילנד.²¹⁵

ברמה המשמעתית, חוק החינוך מאפשר למנהל בית הספר להשעות תלמיד כדי להגן על תלמידים אחרים מפניו,²¹⁶ אך נראה שסמכות זו מוגבלת לפעולות שעשה התלמיד בתחום בית הספר או במהלך פעילות שיש לה קשר מהותי לבית הספר.²¹⁷

4.5.2. הסדרי הגנה

ניו זילנד ייסדה מנגנון מקיף של הגנה מפגיעות ברשת במסגרת חוק התקשורת דיגיטאלית המזיקה,²¹⁸ שהוא ייחודי בהשוואה למדינות אחרות שנסקרו במסמך זה. מנגנון ההגנה מבוסס על קביעת עקרונות לתקשורת דיגיטאלית הוגנת (להלן: העקרונות) ועל שילוב שלושת המודלים שהוזכרו לעיל: מודל ההסרה על ידי גוף מדינתי, מודל ההסרה מכוח צו שיפוטי ומודל ההודעה וההסרה.

במסגרת העקרונות נקבע שתקשורת דיגיטאלית לא תהיה מאיימת או גורמת חרדה,²¹⁹ לא תהיה פוגענית

²¹¹ שם, עמ' 58 (סעיף 3.20).

²¹² [Education Act 1989](#), § 60A, 61, 63; [National Administration Guidelines](#), NAG 2(b), 5.

²¹³ See: New Zealand Post Primary Teachers Association (PPTA), [Safety in schools toolkit](#) - Practical resources for dealing with and preventing bullying, harassment and assault (2019) p. 22 (§ 20) (Hereinafter: ; Carol Anderson, "[School Bullying – The Legal Perspective](#)", Paper presented at New Zealand Law Society Education Law seminars (2012) p. 32.

²¹⁴ שם, עמ' 32.

²¹⁵ שם, עמ' 33. אנדרסון סבורה שניתן יהיה גם לחייב את בתי הספר להגן על התלמידים מכוח חובת האמון שיש להם כלפיהם (שם, עמ' 33-34).

²¹⁶ [Education Act 1989](#), § 14(1)(b).

²¹⁷ See, Nicky Darlow, [Schools and the Right to Discipline](#) - A Guide for Parents and Caregivers, Wellington Community Law Centre (2011) p. 15 ("A school cannot usually exert authority over a student when it is obvious that the student is not on school premises, is not representing the school, and it is outside of school hours. In these instances, there is insufficient connection with the school")

²¹⁸ [Harmful Digital Communications Act 2015](#). החוק התקבל בפרלמנט, חרף ביקורת קשה מצידם של חלק מגופי התקשורת והמלומדים בניו זילנד, ראו:

Cris Barton, "[A digital bill that's far too broad](#)" NZherald April 7, 2015; Bryce Edwards, "[Political roundup: Dangers for democracy in today's cyber bullying law](#)" NZherald June 30, 2015 ; Ursula Cheer (Professor of Law, University of Canterbury) "[Harmful Digital Communications Bill: panacea or problem?](#)" Online Insider, June 25, 2015.

²¹⁹ Harmful Digital Communications Act 2015, § 6(1) (Principle 2 – "A digital communication should not be threatening, intimidating, or menacing").

במיוחד כלפי אדם סביר במצבו של הנפגע²²⁰ ולא מגונה²²¹; ושלא ייעשה שימוש בתקשורת דיגיטאלית לשם הטרדת אדם²²², הטחת האשמות שווא²²³, הפצת תוכן שהפצתו מהווה הפרת אמונים²²⁴, עידוד או הסתה לשליחת הודעה לאדם על מנת להזיק לו²²⁵, עידוד להתאבדות²²⁶ ופגיעה בכבודו של אדם על רקע צבעו, גזעו, מוצאו האתני או הלאומי, דתו, מינו, נטייתו המינית או מוגבלותו.²²⁷

מנגנון ההגנה הוא דו שלבי. בשלב הראשון, על הנפגע להגיש תלונה לגוף מדינתי מיוחד שהוסמך לכך (Approved Agency).²²⁸ גוף זה מוסמך לחקור את התלונה ולנסות ליישב את המחלוקת באמצעות ייעוץ, ניהול משא ומתן, גישור ושכנוע.²²⁹ ואולם, גוף זה אינו מוסמך להורות על הסרת תוכן, על הגבלת הגישה לתוכן או על הגבלת השימוש ברשת בידי מי שמפיץ תוכן פוגעני.

לאחר שנעשה נסיון ליישב את הסכסוך באמצעות הגוף המדינתי, ונסיון זה לא צלח,²³⁰ רשאי התלמיד, נציגו (הורה, אפוטרופוס, מנהל) או נציג המשטרה (כאשר התוכן שהופץ יוצר איום על בטיחותו של אדם) להגיש לבית המשפט בקשה לצו הגנה, כלפי מפייץ התוכן או כלפי ספק שירותי האירוח (online content host), ואף כלפי צד שלישי שלגביו יש ראיות שהוא קיבל עידוד להיות מעורב בתקשורת דיגיטאלית מזיקה.

צו הגנה כלפי מפייץ התוכן עשוי לחייבו להסיר תוכן או להגביל גישה אליו, להימנע מלהמשיך בהתנהגות שבשלה הוגשה התלונה, לא לעודד אחרים לנהוג כמותו, לתקן את הפרסום, לפרסם את תגובת הנפגע או אף לפרסם התנצלות.²³¹

צו הגנה המופנה כלפי ספק שירותי האירוח עשוי להורות לספק להסיר תוכן או למנוע גישה ציבורית אליו, לפרסם הודעת תיקון או ליתן לנפגע הזדמנות להגיב לתוכן שפורסם.²³²

צווים כאמור רשאי בית המשפט לתת גם לצד שלישי, אם יש לגביו הוכחה שהוא קיבל עידוד להיות מעורב בתקשורת דיגיטאלית מזיקה.²³³

בנוסף לכך, בית המשפט מוסמך גם ליתן צווי ביניים שבמסגרתם ייתן הוראות כאמור,²³⁴ ולחילופין, להחזיר את העניין לטיפולו של הגוף המדינתי.²³⁵

ואולם, בית המשפט לא יתן צווים כאמור אלא אם שוכנע שאחד מהעקרונות הופר באופן חמור, שיש חשש

²²⁰ Ibid. (Principle 3 – "A digital communication should not be grossly offensive to a reasonable person in the position of the affected individual").

²²¹ Ibid. (Principle 4 – "A digital communication should not be indecent or obscene").

²²² Ibid. (Principle 5 – "A digital communication should not be used to harass an individual").

²²³ Ibid. (Principle 6 – "A digital communication should not make a false allegation").

²²⁴ Ibid. (Principle 7 – "A digital communication should not contain a matter that is published in breach of confidence").

²²⁵ Ibid. (Principle 8 – "A digital communication should not incite or encourage anyone to send a message to an individual for the purpose of causing harm to the individual").

²²⁶ Ibid. (Principle 9 – "A digital communication should not incite or encourage an individual to commit suicide").

²²⁷ Ibid. (Principle 10 – "A digital communication should not denigrate an individual by reason of his or her colour, race, ethnic or national origins, religion, gender, sexual orientation, or disability").

²²⁸ הרכבו של גוף זה, דרכי מינויו, חובותיו וסמכויותיו נקבעו בחוק.

²²⁹ Harmful Digital Communications Act 2015, § 8(1)(a)-(c).

²³⁰ Ibid. § 12(1).

²³¹ Ibid. § 19(1).

²³² Ibid. § 19(2).

בית המשפט מוסמך גם להורות לספק שירותי האירוח לבית המשפט מידע בדבר זהותו של מפייץ התוכן. הוראה דומה יוכל בית המשפט לתת גם לספק שירותי הגישה לאינטרנט (IPAP) (סעיף 19(3)).

²³³ Ibid. § 19(4)(a).

²³⁴ Ibid. § 18.

²³⁵ Ibid. § 13.

לכך או שאחד העקרונות הופר באופן חוזר, ושההפרה עלולה לגרום נזק לאדם.²³⁶ במתן הצווים, על בית המשפט לשקול את מהות התוכן שהופץ ואת הסבירות שיגרום נזק; את מטרת ההפצה ובייחוד האם הייתה כוונה לגרום נזק; את כל נסיבות העניין; את היקף התפוצה של התוכן הפוגעני; את גילו ופגיעותו של האדם שהתוכן משפיע עליו לרעה; את מהימנות התוכן שהופץ; את האינטרס הציבורי שבהפצת התוכן; את התנהגותו של מפיץ התוכן, לרבות נסיונו למזער את הנזק; את התנהגות המתלונן או מי שהמידע שהופץ פגע בו; את יעילות הצו מבחינה טכנית וכלכלית; ואת מי שראוי שיהיה הנמען של הצו.²³⁷ אי מילוי צו כאמור הוא עבירה שעונשה קנס, שעשוי להגיע עד כדי 5000 דולר ניו זילנדי ליחיד שהפר את הצו, ועד 20000 דולר ניו זילנדי לתאגיד שהפר אותו.²³⁸

אפיק הגנה שונה הוא זה של מודל ההודעה וההסרה,²³⁹ שאף הוא הוסדר בחוק. בהקשר זה נקבע, שהנפגע יוכל להגיש לספק שירותי האירוח תלונה בדבר התוכן הפוגעני, והספק ידרש, בתוך 48 שעות מעת קבלת התלונה, להביאה לידיעת מפיץ התוכן. אם לא הגיב מפיץ התוכן לתלונה, בהתאם לקבוע בחוק, או שלא הביע התנגדות להסרת התוכן או להגבלת הגישה אליו בתוך 48 שעות מעת שנמסרה לו ההודעה בדבר התלונה שהוגשה, על ספק שירותי האירוח להסיר את התוכן לאלתר או להגביל את הגישה אליו.²⁴⁰

4.5.3. הסדרי אחריות

4.5.3.1. אחריות פלילית

בהתאם לחוק התקשורת הדיגיטאלית המזיקה, גרימה של נזק נפשי באמצעות הפצה של תוכן דיגיטאלי מזיק מהווה עבירה.²⁴¹ יסודותיה של עבירה זו הם:

1. התוכן הופץ מתוך כוונה לגרום נזק לאדם;
2. התוכן שהופץ עשוי לגרום נזק לאדם סביר במעמדו של הקרבן;
3. הפצת התוכן גרמה בפועל נזק לאדם.

החוק אף קובע שבהרשעת אדם לפי עבירה זו על בית המשפט לשקול את הגורמים הבאים: רמת הקיצוניות של השפה שבה נעשה שימוש, גילו ומאפייניו של הקרבן, השאלה האם התוכן הופץ שוב ושוב, היקף התפוצה של התוכן, מהימנות התוכן שהופץ וההקשר שבמסגרתו הופץ התוכן.²⁴²

העונש על עבירה זו עשוי להגיע עד כדי שנתיים מאסר או קנס בגובה מירבי של 20000 דולר ניו זילנדי ליחיד, וקנס בגובה מירבי של 200000 דולר ניו זילנדי לתאגיד.²⁴³

עבירות נוספות שעשויות לשמש, במקרים המתאימים, יסוד להגשת כתב אישום עקב הפצה של תוכן פוגעני

²³⁶ Ibid. § 12(2).

²³⁷ Ibid. § 19(5).

²³⁸ Ibid. § 21.

²³⁹ Ibid. § 24.

²⁴⁰ החוק אף קובע (שם, סעיפים 24(3) ו-24(4)) דרישות צורניות הנוגעות לאופן הגשת התלונה והתגובה אליה.

²⁴¹ Ibid. § 22(1).

²⁴² Ibid. § 22(2).

²⁴³ Ibid. § 22(3).

ברשת החברתית²⁴⁴ הן: עבירות ההטרדה,²⁴⁵ הפגיעה בפרטיות,²⁴⁶ האיום,²⁴⁷ הסחיטה,²⁴⁸ ניצול מיני של קטינים,²⁴⁹ פרסום תמונות אינטימיות שנלקחו ללא הסכמת המצולם,²⁵⁰ פרסום תועבה,²⁵¹ הסתה גזענית,²⁵² סיוע או עידוד להתאבדות²⁵³ ושימוש לרעה במכשור טלפוני.²⁵⁴

4.5.3.2. אחריות אזרחית

בנסיבות המתאימות, ניתן להטיל אחריות אזרחית על מפיץ תוכן פוגעני ברשתות החברתיות בעיקר מכוחן של עוולות כמו עוולת הפגיעה בפרטיות,²⁵⁵ עוולת הפרת האמון,²⁵⁶ העוולה של גרימה מכוונת של נזק נפשי,²⁵⁷ עוולת לשון הרע²⁵⁸ ועוולת ההטרדה.²⁵⁹

בנוגע לאחריות הרשת החברתית, בהתאם לחוק התקשורת הדיגיטאלית המזיקה ניתן יהיה להטיל אחריות אזרחית או פלילית על הרשת, אם היא לא פעלה בהתאם למנגנון ההודעה וההסרה הקבוע בחוק, כמבואר לעיל.²⁶⁰

²⁴⁴ See also: Law commission Ministerial Briefing Paper: [Harmful Digital Communications: The adequacy of the current sanctions and remedies](#) (2012) p. 72-75 (hereinafter: Law commission, Harmful Digital Communications).

²⁴⁵ [Harassment Act, 1997](#) § 8.

²⁴⁶ [Privacy Act, 1993](#) § 127.

²⁴⁷ [Crimes Act, 1961](#) § 306-307A; [Summary Offences Act](#), 1981 § 21.

²⁴⁸ [Crimes Act, 1961](#) § 237.

²⁴⁹ *Ibid.* § 131B.

²⁵⁰ *Ibid.* § 216J.

²⁵¹ *Ibid.* § 124; [Films, Videos, and Publications Classification Act 1993](#) § 3.

²⁵² [Human Rights Act 1993](#), § 131.

²⁵³ [Crimes Act, 1961](#) § 179.

²⁵⁴ [Telecommunications Act, 2001](#) § 112(a).

²⁵⁵ פרסום של עובדות שבעניינן יש ציפיה סבירה לפרטיות ואשר פרסומן צפוי להיות פוגעני במיוחד עבור האדם הסביר והאובייקטיבי, בהתאם לפסק הדין בעניין Hosking (Hosking v Runtig [2005] 1 NZLR 1 (CA)).

²⁵⁶ הפצת מידע תוך הפרת האמון שניתן במי שמחזיק במידע, שלא יפיץ מידע זה. ואולם, בשל השימוש הרחב בעוולת הפגיעה בפרטיות, השימוש שנעשה בעוולה זו הוא מועט (ראו Law commission, Harmful Digital Communications, לעיל הערה 244, עמ' 76).

²⁵⁷ *Wilkinson v Downton* [1897] 2 QB 57 (אולם, עוולה זו נתפסת כארכאית. ראו Law commission, Harmful Digital Communications, לעיל הערה 244, עמ' 76, סעיף 4.41).

²⁵⁸ פרסום שיש בו פגיעה במוניטין של אדם, ולא ניתן להוכיח שהוא פרסום אמת (ראו שם, לעיל הערה 244 סעיף 4.44). הגנות שונות וחסינויות מפני הטלת אחריות אזרחית לפי עוולה זו נקבעו בחוק לשון הרע (Defamation Act 1992).

²⁵⁹ [Harassment Act, 1997](#) § 3. See also: Law commission, Harmful Digital Communications § 4.47.

²⁶⁰ [Harmful Digital Communications Act, 2015](#) § 23-25.

